

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาจากตำรา เอกสาร แหล่งความรู้ต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ในบทนี้จึงเสนอสาระสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 1.1 บริบททางสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 1.2 ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ระบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - 2.1 ความหมายของเด็กด้อยโอกาส
 - 2.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
 - 2.3 ความเป็นมาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 - 2.4 ระบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
3. องค์ประกอบหลักของการบริหาร
 - 3.1 ความหมายของการบริหาร
 - 3.2 ความสำคัญของการบริหาร
 - 3.3 องค์ประกอบหลักของการบริหาร
4. ปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
 - 4.1 องค์ประกอบของปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยุ่งยากมากกว่าการบริหารโรงเรียนทั่วไปในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากจังหวัดชายแดนใต้มีสภาพบริบททางสังคมที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น เช่น ชนบทรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ฯลฯ

จึงส่งผลให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ขัดต่อหลักการของ สังคม ชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

บริบททางสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 5 จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยที่มีชายแดน ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และ 5 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเทพา จะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และสะเดา ซึ่งโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะ พิเศษ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ 19.9 และอื่นๆ ร้อยละ 0.1 ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า ชาวไทยมุสลิม ซึ่งการเป็นไทยมุสลิมที่ดีนั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง ทั้งในหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติ รวมทั้งการปฏิบัติตามแบบฉบับอันดีงามของศาสนาพุทธ “นะบีมุฮัมมัด” เช่น การใช้ภาษามลายูเป็น ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ตามวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะของชาวไทยมุสลิม ที่แตกต่างไปจากชาวไทยภาคอื่นๆ (บรรจง ฟารุงสง. 2550: 32)

ด้านการใช้ภาษาพูดของชุมชนชาวไทยมุสลิม ส่วนใหญ่นิยมพูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษา การสื่อสารในชีวิตประจำวันของชุมชนมุสลิมด้วยกัน บุตรหลานที่เจริญเติบโตในท้องถิ่นจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ก็จะซึมซับการฟังและการพูดภาษามลายูถิ่นและใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อ บุตรหลานเข้าโรงเรียนก็จะพูดและสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่น และไม่คอยรู้ความหมายของภาษาไทย กลาง จึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกๆ ที่ครูผู้สอนต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความพยายามที่จะให้นักเรียนสื่อสารรู้ความหมาย รวมถึงการอ่านและการเขียนของการจัดการ เรียนการสอนด้วยภาษาไทย (บรรจง ฟารุงสง. 2550: 32) สำหรับด้านกฎหมายของชาวไทยมุสลิมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้ให้สิทธิพิเศษโดยให้ชาวไทยมุสลิมใช้กฎหมายอิสลามในเรื่อง ครอบครัวและมรดก เพื่อให้สอดคล้องกับหลักศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี จึงกำหนดกฎหมาย ให้มีผู้พิพากษาพิเศษขึ้น มีหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม นอกเหนือจากผู้พิพากษาที่มี ประจำศาลอยู่แล้วเรียกว่า “ดาโต๊ะยุติธรรม” (อิมรอน บินยูซุฟ; และอิลัยบิบบิรอฮีม. 2552: 3) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของการใช้กฎหมายที่แตกต่างไปจากพื้นที่ในจังหวัดภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

ด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความหลากหลาย (Multicultural) และแตกต่างจากชุมชนภาคอื่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2553: 2) ซึ่ง โชคชัย วงษ์ธานี (2550: 15-19) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมอิสลามว่า เป็นการ ดำเนินชีวิต หรือรูปแบบของพฤติกรรม (แนวปฏิบัติ) ของมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลาม มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) วัฒนธรรมอิสลามประเภทที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ซึ่งมีการระบุตายตัวไว้เป็นกฎข้อบังคับ เช่น

การนํัสการหรือการละหมาดวันละ 5 เวลา การถือศีลอด (ปอซอ) ในเดือนรอมฎอน การรับประทานอาหารที่ "ฮาลาล" หมายถึง อาหารที่สะอาดและไม่มีนํะญิส ปนเปื้อน พร้อมทั้งการกล่าวพระนามของอัลลอฮ์ เป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักศาสนา (อนุมัต) ไม่เจือปนสิ่งนํะญิส และเป็นอาหารที่ไม่ทำให้มีโทษต่อร่างกาย ผ่านขั้นตอนตามที่หลักศาสนามาหนด 2) วัฒนธรรมอิสลามประเภทที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมักจะระบุไว้อย่างกว้างๆ หรือไม่ระบุเลยทั้งในคัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดา แต่ให้มุสลิมใช้วิจารณญาณเอาเองว่าสิ่งไหนควร ไม่ควรเลือกปฏิบัติ เช่น การเลือกระบบการศึกษา เลือกอาชีพ เลือกที่พํานักอาศัย หรืออื่นๆ ที่จะต้องให้หลักศาสนาให้การยอมรับ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อบุตรหลานของชาวไทยมุสลิมเข้าเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมพื้นฐานของชาวไทยมุสลิม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของนักเรียนระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีความกลมกลืน ไม่มีผลกระทบต่อกัน นอกจากนี ทวี สอดส่อง (2555: 2-3) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์อํานวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละพื้นที่ ซึ่งองค์ประกอบของการศึกษาที่สำคัญที่สุดคือครู ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนของครู สามารถจะเปลี่ยนแปลงคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นได้ หากครูสอนดีนักเรียนจะมีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่ทางตรงกันข้าม หากครูสอนไม่ดีหรือไม่สอดคล้องกับตัวชีวิต จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพลดลง กระบวนการที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสอนดี นำพานักเรียนบรรลุเป้าหมายตามตัวชีวิตของหลักสูตรนั้น คือ กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน (วัชรรา เล่าเรียนดี. 2555: 85)

ด้านนโยบายของรัฐในการพัฒนาท้องถิ่นชายแดนใต้มุ่งหวังให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพและศาสนา มีเศรษฐกิจ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความสมานฉันท์ สังคมสันติสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีงานทำ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นศาสนิกที่ดี (ศูนย์อํานวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2553: 101) การนํานโยบายสู่การปฏิบัตินั้น ศูนย์อํานวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับเป็นรัฐบาลส่วนหน้า มาตั้งหน่วยอํานวยการอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจําลองหน่วยงานอํานวยการด้านแผนงาน แผนเงินและแผนคนของรัฐบาลกลางมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งสรุปภารกิจของศูนย์อํานวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้ 3 ประการ คือ 1) ระดมส่วนราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจมาดำเนินการพัฒนา และแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้สนองตอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยระบบการประสานแผนเป็นเครื่องมือหลัก เพื่อแปรนโยบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้งใช้ระบบการประสานงาน รวมทั้งดำเนินมาตรการต่างๆ เป็นเครื่องมือกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย 2) ให้ความสำคัญกับข้าราชการและบุคลากรของรัฐ ซึ่งเป็นกลไกของรัฐในการดำเนินนโยบาย ศอ.บต. มีหน้าที่สรรหาข้าราชการที่ดีมาปฏิบัติงาน

การพัฒนาข้าราชการให้มีความรู้ความเข้าใจ ในวิถีชีวิตของประชาชนและวิธีปฏิบัติงานที่เหมาะสม รวมทั้งโยกย้ายข้าราชการที่ไม่ดีออกจากพื้นที่ ขณะเดียวกันข้าราชการที่ดีก็มีระบบบำเหน็จความชอบ เป็นขวัญกำลังใจ และ 3) ดำเนินภารกิจอื่นที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับสังคมจิตวิทยา สำหรับการดำเนินงานของ ศอ.บต. อาศัยหลักการการมีส่วนร่วม จากทุกฝ่าย ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แต่งตั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และข้าราชการที่มีประสบการณ์เป็น คณะกรรมการที่ปรึกษา ศอ.บต. 2 คณะ คือ คณะที่ 1 คณะกรรมการที่ปรึกษา ศอ.บต. ด้านการเมืองและการปกครอง และคณะที่ 2 คณะกรรมการที่ปรึกษา ศอ.บต. ด้านเศรษฐกิจและสังคม (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2553: 5)

ศอ.บต. และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ พยายามใช้ยุทธวิธีในการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ ที่สำคัญซึ่งเป็นยุทธวิธีพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา” และเป็นปรัชญาการทำงานเพื่อสังคมที่รวมพลังเป็นหนึ่งระหว่างปัญญา (สมอง) จิตวิญญาณ (หัวใจ) และทักษะการบริหารจัดการเพื่อบรรลุศาสตร์ สมานฉันท์ และความเจริญที่ยั่งยืนยุทธวิธีดังกล่าวนำสู่ภาคปฏิบัติโดยการเข้าถึงจิตใจหรือความรู้สึกของเพื่อนมนุษย์ รู้สึกถึงความทุกข์ ความเจ็บปวด ความกลัว ความหวาดระแวง วิตกกังวลของพี่น้องที่ประสบปัญหา มีความรู้สึกร่วมทุกข์และเกิดสำนึกร่วมฝ่าฟันปัญหาต่างๆ ไปด้วยกัน (สุรพศ ทวีศักดิ์. 2549: 3) เนื่องจากความหวาดระแวงของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำมาซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบ และผลกระทบต่อการศึกษาก็คือ ครูจะมีความวิตกกังวล มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์การย้าย ก็จะย้ายออกจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กว่าจะได้ครูใหม่มาแทนต้องใช้เวลาหลายเดือนหรืออาจเป็นปี ส่งผลต่อการขาดอัตรากำลังครู ครูที่เหลืออยู่ในโรงเรียนเดิมต้องรับภาระการสอนแทน ซึ่งบางครั้งไม่ได้จบการศึกษาในสาขาวิชาที่สอนแต่จำเป็นต้องสอน เมื่อสภาพเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น การบริหารในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในการแก้ไขปัญหาด้านการเรียนการสอน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2552: 5)

ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังประสบปัญหาและต้องอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่วิกฤติและอันตรายนานาประการ ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ขาดโอกาสการเข้ารับบริการทางการศึกษาในระบบจำนวนมากและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ รัฐบาลได้มีนโยบายที่ต้องการให้พื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “เขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนโดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และ

วัฒนธรรมให้เกิดสันติสุข ทั้งนี้เพื่อส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคมของประเทศให้มีคุณภาพ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2552: 2)

วันที่ 8 ตุลาคม 2550 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อนุมัติจัดตั้ง สำนักพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สพท.จชต.) ขึ้นเป็นหน่วยงานมีกรอบภารกิจ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนา เพื่อแสวงหาแนวทางและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยร่วมกับสำนักที่รับผิดชอบภารกิจในด้านต่างๆ และ 3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารจัดการศึกษาหลายรูปแบบภายใต้แนวคิดของการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรท้องถิ่น เน้นการบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น บนพื้นฐานของวิชาสามัญ วิทยาศาสตร์ และวิชาชีพ (ศิลาชัย สุวรรณมณี. 2554: 3)

นอกจากนี้ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีสถานศึกษาที่มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนแตกต่างจากโรงเรียนในภาคอื่นๆ เช่น ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หรือตาดิกา (Tadika) ซึ่งหมายถึง สถานที่อบรมเด็กเล็ก สอนเฉพาะวิชาทางศาสนา หนังสือเรียนส่วนใหญ่เป็นภาษามลายู ยกเว้นวิชาภาษาอาหรับจะใช้หนังสืออาหรับ (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. 2556: 58) ศูนย์ช็อกโกเลาะฮ์ ซึ่งเรียนศาสนาในระดับประถม เรียนหลังเลิกเรียนภาคสามัญในวันธรรมดาหรือเรียนเฉพาะวันเสาร์ อาทิตย์ แล้วแต่ชุมชน โรงเรียนปอเนาะเป็นการเรียนได้ตลอดชีวิต ดังนั้น นักเรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องเรียนจำนวนวิชาและเนื้อหาสาระมากกว่านักเรียนทั่วไป กล่าวคือ นอกจากการเรียนวิชาสามัญ วิชาอาชีพแล้ว ยังต้องเรียนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนด้วย และต้องกลับไปเรียนศาสนาที่ศูนย์ช็อกโกเลาะฮ์ ในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนหรืออาจจะเป็นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ซึ่งแล้วแต่ชุมชนจะกำหนด

จากการศึกษาระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีสภาพบริบททางสังคมที่แตกต่างจากจังหวัดอื่นของประเทศไทย เช่น การใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multicultural) และยังมีเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นบ่อยครั้งตามที่เสนอไปแล้วนั้น การบริหารจัดการโรงเรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเน้นการส่งเสริมให้บุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ผู้แทนชุมชน

ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้บริหารจัดการสถานศึกษา ในการดูแลความปลอดภัย เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการ และเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (บรรจง พ้ารุ่งสง. 2550: 177) ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี ไม่มีการหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระบบการบริหารโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้และได้กำหนดขั้นตอนการสร้าง ความเข้าใจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนไปเป็นองค์ประกอบของสภาพการณ์พิเศษภายในของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

ระบบการบริหารจัดการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

ความหมายของเด็กด้อยโอกาส (Disadvantaged Children or the Underprivileged)

เด็กด้อยโอกาส หรือที่เรียกกันว่าเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก (Children in Especially Difficult Circumstances) ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2549: 3-6) เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ ซึ่งแบ่งเด็กด้อยโอกาสไว้ 10 ประเภท คือ 1) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการทำงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เติบโตตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย 2) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม 3) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ 4) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่างๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยให้ทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น 5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว 6) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มี

รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาท/ปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่นๆ 7) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย เป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศ เช่น ชาวเขา ชาวเล เป็นต้น 8) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันอยู่กับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม 9) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่นๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้ 10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก เป็นต้น

นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

1. นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไว้ คือ 1) วิสัยทัศน์ เด็กด้อยโอกาสทุกคนต้องมีสิทธิและโอกาสในการรับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้มีทักษะชีวิตและอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ 2) วัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับบริการการศึกษาและอาชีพ และได้รับการพัฒนาศักยภาพให้รอดพ้นจากสภาพด้อยโอกาส สามารถพึ่งตนเองได้ มีโลกทัศน์และการดำรงชีวิตที่ดีเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีจิตสำนึก มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ 3) เป้าหมาย เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ภายในปี พ.ศ. 2554 โดยมีเป้าหมายเร่งด่วน ได้แก่ ปรับปรุงกฎ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการเข้าถึงบริการของเด็กและมีกฎระเบียบใหม่ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส มีแผนงานชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพองค์กรภาครัฐ

ภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส จัดสรรงบประมาณทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น ร่วมกับงบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เพื่อให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

2. ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

นโยบายข้อที่ 1 ให้บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงหลักการ สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ยุทธศาสตร์นโยบายข้อที่ 1 ประกอบด้วย การให้บริการการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่น มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการให้บริการ เพื่อส่งเสริมหน่วยงานให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาเชิงรุก สนับสนุนการศึกษานอกระบบโดยใช้ ICT มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สำรวจ รวบรวมข้อมูล แนวทางการศึกษา จัดให้มีศูนย์ Hotline และติดตามเด็กเป็นรายบุคคล นโยบายข้อ 2 จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส โดยต้องบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติยุทธศาสตร์

นโยบายข้อที่ 2 ประกอบด้วย การประเมินรายบุคคลก่อนและหลังการให้บริการ การจัดหลักสูตรหลากหลายตามความต้องการ การจัดกระบวนการเรียนการสอนมุ่งฟื้นฟูศักยภาพ สร้างแรงจูงใจทางบวก ให้การศึกษากับครอบครัวสังคมเข้าใจและมีส่วนร่วมการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเน้นให้สำเร็จการศึกษาและมีงานทำ เร่งผลิตและพัฒนาครูให้เพียงพอ

นโยบายข้อที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบการจัดทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพของเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภท ยุทธศาสตร์นโยบายข้อ 3 ประกอบด้วย การรณรงค์ให้เห็นความสำคัญและระดมทรัพยากรร่วมกัน สร้างแรงจูงใจโดยใช้มาตรการด้านภาษี จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรจัดสรรงบประมาณ ค่าใช้จ่ายรายหัวค่าใช้จ่ายอื่น และสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนองค์กรในท้องถิ่น

นโยบายข้อที่ 4 จัดระบบการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์นโยบายข้อที่ 4 ประกอบด้วย การปรับแก้กฎหมาย กฎ ระเบียบจัดทำฐานข้อมูลเด็กด้อยโอกาสจัดให้มีสถานศึกษารองรับอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานประสานความร่วมมือกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กด้อยโอกาส ครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมให้มีศูนย์ประสานและรองรับเด็กขาดที่พึ่ง ส่งเสริมเขตพื้นที่ พัฒนายุทธศาสตร์รองรับ ส่งเสริมให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานระดับนโยบายและปฏิบัติจัดระบบป้องกันปัญหา และ

ให้มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดบริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

นโยบายข้อที่ 5 สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา และสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ ยุทธศาสตร์นโยบายข้อที่ 5 ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายองค์กร และพัฒนาศักยภาพเครือข่ายให้มีความพร้อม มีระบบเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการวิจัยและติดตามการดำเนินงานของเครือข่าย

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาสงเคราะห์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553) ได้กล่าวถึงหลักการศึกษาคือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และได้ระบุไว้ในมาตรา 10 วรรคแรกว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่การจัดการศึกษาจะให้ทั่วถึงและมีคุณภาพนั้นต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญของงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสัจจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาสงเคราะห์หมายถึง การให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือบุคคลที่รัฐจำเป็นต้องจัดบริการทางการศึกษาให้เป็นพิเศษ เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดร่วมในโรงเรียนปกติทั่วไปก็ได้ เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เสียเปรียบทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นคนบางกลุ่มในประเทศ เช่น ชาวไทยภูเขา ชาวไทยที่มีภูมิลำเนาในท้องถิ่นทุรกันดาร ซึ่งความรู้หนังสือ ความยากไร้เป็นสาเหตุทำให้เกิดการเสียเปรียบทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจและสังคม เด็กเหล่านี้ควรได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการเป็นพิเศษ เพื่อความเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดและให้บริการโดยจัดตั้งโรงเรียนพิเศษขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2494 ประเภทหนึ่งเรียกว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งแรกในประเทศไทย คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน ตั้งอยู่ที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนายอภัย จันทวิมล อธิบดีกรมสามัญศึกษา เป็นผู้ดำเนินการและได้ประกาศตั้งเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2496 รับผิดชอบที่ทางไกลการคมนาคม และชาวเขาของท้องที่ของจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ (วิภาพร เลิศสุขสถาพร; และกันยารัตน์ เอื้ออัมพร. 2549) หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ที่มีจุดมุ่งหมายในครั้งแรก

4 ประการ คือ 1) เพื่อให้เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา โดยเฉพาะ ผู้ที่มีบ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนเกินกว่า 2,000 เมตร ซึ่งได้รับยกเว้นในขณะนั้น ได้เข้าเรียนแบบอยู่ประจำ ให้ความรู้อย่างน้อยในระดับการศึกษาภาคบังคับและได้รับการฝึกด้านวิชาชีพให้สามารถกลับไป ดำรงชีวิตในถิ่นกำเนิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลของประเทศ 2) เพื่อให้รู้จัก หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ที่เน้นในเรื่องนี้เพราะว่าเด็กที่เข้ามาเรียนในโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา จึงจำเป็นต้อง สร้างความสำนึกในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม 3) เพื่อสร้างผู้นำที่จะนำความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้กลับไปสู่ ท้องถิ่น และสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนของตนเองได้ 4) เพื่อให้รู้จักรักษาและซาบซึ้งใน คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจั ดการศึกษาที่มุ่งให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นกรณีพิเศษแก่เด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่อยู่ในสภาวะ ยากลำบาก อันเนื่องมาจากครอบครัวประสบภัยปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม หรือปัญหาอื่นๆ จนไม่ สามารถเข้ารับการศึกษานในสถานศึกษาปกติทั่วไปได้ ในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์จะเน้นในเรื่องยุทธศาสตร์ความมั่นคง ปัญหายาเสพติด ตามแนวตะเข็บชายแดนไทยทุก ด้าน เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยและช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ซึ่ง ประสบความสำเร็จสามารถสร้างผู้นำในท้องถิ่นได้มากมาย นอกจากนี้ยังได้ดูแลเด็กยากจน เด็กเร่ร่อน เด็กชาวเล รวมทั้งบุตรผู้ป่วยเป็นโรคเรื้อน และเด็กที่มีความเสี่ยงในธุรกิจทางเพศ (โครงการเสมา พัฒนาชีวิต) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ มีกำเนิดมาจากมหาเวตภัยภาคใต้ ที่แหลมตะลุมพุกอำเภอ ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปลายปี 2505 มีโรงเรียนหลายจังหวัดในภาคใต้ถูกพายุพัด เสียหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารเรียนหลังใหม่และ พระราชทานชื่อโรงเรียนเหล่านั้นว่า "โรงเรียนราชประชานุเคราะห์" ได้ก่อสร้างรุ่นแรกเมื่อ พ.ศ. 2506 จำนวน 12 โรง นับถึงบัดนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ระดับ ประถมศึกษาอยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) โรงเรียน มัธยมศึกษาอยู่ในความดูแลของกรมสามัญศึกษา (เดิม) เมื่อโรงเรียนได้ชื่อว่า "โรงเรียนราชประชา นุเคราะห์" มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ก็ออกติดตามทั้งผลการศึกษาและอาคารเรียนตลอดมา รายการใด ที่ไม่อาจใช้งบประมาณแผ่นดินซ่อมสร้างได้ กรรมการของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรม ราชูปถัมภ์ ก็ออกไปเยี่ยมเยียนและพิจารณาการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม หรือสร้าง สิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนในส่วนรวมให้อยู่เสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระบรมราชูปถัมภ์ แห่งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการให้สร้างโรงเรียน ราชประชานุเคราะห์ จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ รวม 44 โรง ดังนี้

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่ก่อตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506-2536 จำนวน 25 โรงเรียน
ประกอบด้วย

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์บ้านปลายแหลม
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 2 จังหวัดกระบี่
4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 3 จังหวัดชุมพร
5. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 4 จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 6 จังหวัดนครศรีธรรมราช
8. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 7 จังหวัดนครศรีธรรมราช
9. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 8 จังหวัดนครศรีธรรมราช
10. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 9 จังหวัดนราธิวาส
11. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 10 จังหวัดนราธิวาส
12. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 11 จังหวัดสงขลา
13. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 12 จังหวัดสุราษฎร์ธานี
14. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุตรดิตถ์
15. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย
16. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 จังหวัดเชียงราย
17. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 16 จังหวัดมหาสารคาม
18. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 17 จังหวัดมหาสารคาม
19. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 18 จังหวัดมหาสารคาม
20. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จังหวัดนครศรีธรรมราช
21. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร
22. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21 จังหวัดแม่ฮ่องสอน
23. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน
24. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23 จังหวัดพิษณุโลก
25. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา

ในปี 2539 เป็นปีแห่งการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จเถลิงถวัลย์
ราชสมบัติครบ 50 ปี มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ
ก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เป็นโรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ประเภทประจำ รับเด็ก

นักเรียนที่ยากจน ด้อยโอกาส และครอบครัวประสบปัญหาสังคม ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมอบให้กองทัพบกกองพลพัฒนาที่ 2 กองทัพภาค ที่ 2 และกองพลพัฒนาที่ 3 กองทัพภาคที่ 3 เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง และพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานเงินประเดิม จัดสร้างอาคารนอน 1 หลัง และอาคารเรียนพยาบาล 1 หลัง จำนวน 5 โรง ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25 จังหวัดแพร่
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 27 จังหวัดหนองคาย
4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28 จังหวัดยโสธร
5. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ

โรงเรียนดังกล่าวได้เปิดให้มีการเรียนการสอนระบบทางไกลผ่านดาวเทียมจากสื่อ ทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ได้ให้การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม

ในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เพื่อสงเคราะห์เด็กที่ขาด โอกาสทางการศึกษา และเด็กกำพร้าด้วยโรคเอดส์และเด็กที่มีปัญหาอื่นๆ ให้ได้รับการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นปัญหาสำหรับสังคมในอนาคต และสงเคราะห์เด็กเยาวชนในครอบครัวที่มีฐานะยากไร้ทางเศรษฐกิจสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงของชาติให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดย จัดตั้งโรงเรียนทั้งสองแห่งเป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ รับนักเรียนสหศึกษาแบบประจำ จำนวน 3 โรง ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 จังหวัดเชียงใหม่
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 จังหวัดเชียงใหม่
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 32 จังหวัดอุบลราชธานี

และมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ สงเคราะห์เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กกำพร้า เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และเด็กที่ ประสบปัญหาในเรื่องของยาเสพติด ให้ได้รับการศึกษา และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นปัญหาสำหรับ สังคมในอนาคต จำนวน 2 โรง ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 จังหวัดลพบุรี
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 34 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยประสบภัยพิบัติสึนามิ จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับเด็กที่ประสบปัญหาจากผลกระทบภัยพิบัติดังกล่าว ซึ่งอยู่ในภาคใต้เป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 จังหวัดพังงา
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 จังหวัดภูเก็ต
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่
4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 38 จังหวัดระนอง

ในปีการศึกษา 2549 ได้จัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39-43 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในเขตพื้นที่ชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล และจังหวัดสงขลา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2550: 1-9) ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40 จังหวัดปัตตานี
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 41 จังหวัดยะลา
4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล
5. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 43 จังหวัดสงขลา

สำหรับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวนทั้งหมด 6 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40 จังหวัดปัตตานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 41 จังหวัดยะลา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 43 จังหวัดสงขลา โดยแต่ละโรงเรียนมีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกัน ดังนี้

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลโละจูด อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีอุปสรรคในการเข้ารับการศึกษา โดยเฉพาะเด็กที่ได้รับการยกเว้นตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา เช่น อยู่ห่างไกล ท้องถิ่นกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก กำพร้าบิดามารดา ขาดผู้อุปการะ หรือภัยคุกคาม โดยรับผิดชอบในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี สตูลและนราธิวาส ต่อมาในปีการศึกษา 2543 ทางโรงเรียนได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์การรับนักเรียนเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด 10 ประเภท เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา และได้ขยายพื้นที่บริการการรับนักเรียนจากเดิมรับเฉพาะในเขต 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็น 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรับนักเรียนจากจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอสะเดา อำเภอจะนะ และอำเภอเทพา) เพิ่มอีก 1 จังหวัด เมื่อปี พ.ศ. 2513 ซึ่งเป็นระยะเริ่มก่อตั้งนั้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส

วันที่ 8 มิถุนายน 2514 เป็นวันแรกที่เปิดเรียนโดย พล.ท. ท่าน นายอภัย จันทวิมล รมช. กระทรวง-ศึกษาธิการสมัยนั้น เป็นประธานในพิธีเปิด โดยสังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวง-ศึกษาธิการ ซึ่งเป็นโรงเรียนให้นักเรียนอยู่ประจำ ต่อมาในปีการศึกษา 2533 โรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา ให้เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีการศึกษา 2540 โรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปี พ.ศ. 2543 กองการศึกษาพิเศษได้แยกออกเป็นกองการศึกษาสงเคราะห์และกองการศึกษาเพื่อคนพิการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ปี พ.ศ. 2546 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการตามปฏิรูปการศึกษา โดยโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 และสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2549 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ปรับเขตพื้นที่บริการรับนักเรียนของโรงเรียนจากเดิม 5 จังหวัด เป็น 4 จังหวัด คือ จังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอบันนังสวย อำเภอสะเตาะ อำเภอจะนะ และอำเภอเทพา) และในปี พ.ศ. 2550 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส ได้เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สำหรับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39-43 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาเห็นสมควรจัดตั้งขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี และเพื่อรองรับเด็กด้อยโอกาส เด็กกำพร้า เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพิ่มขึ้นอีก 5 โรงเรียน เป็นแบบศึกษาสงเคราะห์ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รับนักเรียนสหศึกษา ประเภทประจำและไปกลับ ในการก่อสร้างโรงเรียน มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความร่วมมือจากกองทัพกมอบ เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง ก่อสร้างในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มีการวางศิลาฤกษ์ขึ้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2548 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 ตั้งอยู่ที่ บ้านตันหยงลิมา ตำบลตันหยงมัส อำเภอกระแจะ จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40 ตั้งอยู่ที่บ้านรูสะมิแล หมู่ที่ 1 ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 41 ตั้งอยู่ที่บ้านบาโวใต้ะอาลี หมู่ที่ 2 และ 3 ตำบลวังพญา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 299 หมู่ที่ 7 ตำบลเกตรี อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 43 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 59227 หมู่ที่ 4 บ้านวังบวบ ตำบลบ้านฉาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

ระบบการบริหารจัดการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

จากแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2555: 2-8) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยรับนักเรียนแบบอยู่ประจำและไป-กลับ ตามพื้นที่บริการซึ่งครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการส่งเสริมอาชีพ ทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

การรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่บริการให้ได้รับการศึกษา มีการคัดกรอง/พิจารณา คัดเลือกที่ยึดหลักระดับความรุนแรงของปัญหา และรับนักเรียนที่ประสบปัญหาเร่งด่วนหรือแบบ ปัจจุบันทันด่วน โดยใช้รูปแบบที่หลากหลายทั้งวิธีการปกติ วิธีการเชิงรุก และการรับนักเรียนใน ลักษณะไม่มีรอบไม่มีรุ่น

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีเป้าหมายจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จทั้งด้านผู้เรียน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งด้าน หลักสูตร ในด้านผู้เรียน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเด็กด้อยโอกาส โดยการจัดหอนอน เรือน พยาบาล อาคารประกอบ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ สวัสดิการอาหาร เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การเรียนรู้อ รวมทั้งได้ร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ ในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือ ปกป้อง คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเด็กด้อยโอกาสให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเอง เท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไป มีโอกาสได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสุขภาพ อนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม เพื่อให้มี ทักษะในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ นักเรียนยังได้รับการ ส่งเสริมความสามารถพิเศษเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ให้กับนักเรียนแต่ละคน หรือเป็นการดูแลและ จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและจำเป็นของแต่ละคน นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับ จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งสายสามัญ และวิชาชีพ และบางส่วนประกอบอาชีพในสถานประกอบการหรือประกอบอาชีพส่วนตัว

การบริหารจัดการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประสบความสำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากมีการ พัฒนาการด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

1. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่มากกว่าครูและบุคลากร ทางการศึกษาของโรงเรียนทั่วไป จะต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ ความเสียสละ อุทิศตนเองเพื่อสังคม เนื่องจากต้องปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนแบบประจำ ดูแลผู้เรียนตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้น จึงต้องได้รับการ พัฒนาทักษะและประสบการณ์การจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้วยกระบวนการที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น การอบรมในหลักสูตรเฉพาะด้านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ รวมทั้ง

การเข้ารับการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการอบรมสั่งสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ด้านการบริการปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นกับการดำรงชีวิต ด้านการฝึกทักษะอาชีพ รวมทั้งด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาทั้งด้านสังคมและจิตใจเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งในการสืบสานเจตนารมณ์รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

2. ด้านหลักสูตร จัดหลักสูตรตามกระทรวงศึกษาธิการโดยเน้นการส่งเสริมวิชาชีพ มีหลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรทักษะการดำรงชีวิต มีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งด้านทักษะทางวิชาการ ทักษะด้านอาชีพ ทักษะด้านกีฬา ทักษะด้านศิลปะ การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และน้อมนำการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ดำเนินการ ดังนั้น กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประสบผลสำเร็จในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำ มีเวลาในการฝึกทักษะด้านต่างๆ ได้มากเป็นพิเศษ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นสำคัญ

3. ด้านการบริหาร โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ได้มีพัฒนาการรูปแบบต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นรูปแบบที่ชัดเจนและมีกระบวนการในการบริหารจัดการทั้งกระบวนการรับและคัดกรองเด็ก ด้อยโอกาส กระบวนการพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการส่งต่อ ได้แก่ กระบวนการรับและคัดกรองเด็ก ด้อยโอกาส โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ทั้ง 51 แห่ง จัดตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ บางจังหวัดไม่มีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และบางจังหวัดมีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มากกว่า 1 แห่ง ดังนั้น กระบวนการคัดกรองเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จึงมีลักษณะพิเศษกว่าโรงเรียนอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะใช้วิธีการคัดกรองนักเรียนเชิงรุกเป็นแนวปฏิบัติ กล่าวคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการไปสำรวจ ตรวจสอบสภาพจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละคน ประสานงานกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาที่พบเห็นเด็กที่อยู่ในสภาวะลำบากสมควรที่จะได้รับการพิทักษ์ คุ้มครองและการช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อนำเด็กด้อยโอกาสดังกล่าวมาเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กระบวนการคัดกรองเชิงรุกสามารถกระจายพื้นที่การบริการให้ครอบคลุมทุกจังหวัดตามพื้นที่บริการที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แต่ละแห่งรับผิดชอบเป็นสำคัญ นอกจากวิธีการคัดกรองเชิงรุกแล้ว โรงเรียนยังเปิดรับสมัครเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป อีกชั้นตอนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่คณะกรรมการคัดกรองเชิงรุกไม่สามารถเข้าถึงไปตรวจสอบข้อเท็จจริงของเด็กด้อยโอกาสที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ หรือบางรายมีปัญหาซ่อนเร้นที่ไม่สามารถเปิดเผยกับสังคมทั่วไป จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้

เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาอีกวิธีการหนึ่ง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนร่วมกับเครือข่ายการศึกษาต่างๆ ที่ส่งมาเข้าเรียนได้ตลอดปีการศึกษา หรือที่เรียกกระบวนการนี้ว่า การรับแบบไม่มีรอบไม่มีรุ่น โดยยึดโอกาสทางการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นสำคัญ

4. ด้านกระบวนการพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการ มีหลักสูตรท้องถิ่น คือ หลักสูตรทักษะการดำรงชีวิต มีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งด้านทักษะทางวิชาการ ทักษะด้านอาชีพ ทักษะด้านกีฬา ทักษะด้านศิลปะ ภายใต้การปลูกฝังให้เกิดสำนึกความเป็นไทย เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และน้อมนำการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางดำเนินการ กระบวนการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประสบผลสำเร็จในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำ มีเวลาในการฝึกทักษะด้านต่างๆ ได้มากเป็นพิเศษ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นสำคัญ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประการหนึ่งคือผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสอง ระหว่างปีการศึกษา 2549-2553 พบว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ร้อยละ 96 ผ่านการรับรองผลการประเมิน

5. ด้านกระบวนการส่งต่อ ได้สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้เรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรืออาจเรียกอีกบริบทหนึ่ง คือ กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้บรรลุถึงเป้าหมายปลายทางมากที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้ จากการดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าวที่ผ่านมาได้ดำเนินการสองกิจกรรมหลัก คือ การส่งต่อนักเรียนที่ประสบปัญหาด้านพฤติกรรมหรือนักเรียนที่โรงเรียนค้นพบทักษะความสามารถพิเศษในระหว่างเรียนอยู่ในโรงเรียนไปยังสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการส่งต่อเพื่อรักษาสภาพการเป็นนักเรียนให้นานที่สุดและให้นักเรียนได้มีโอกาสการเรียนรู้หรือฝึกทักษะตามความถนัดของแต่ละคนมากที่สุด

นอกจากนี้ ยังได้พัฒนารูปแบบการส่งต่อนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนแล้วเพื่อให้ได้รับโอกาสเข้าสู่อาชีพหรือเข้ารับการศึกษาต่อให้มากที่สุดโดยการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อรับนักเรียนเข้าประกอบอาชีพ ประสานกับสถานศึกษาเพื่อจัดสรรโควตาพิเศษให้กับนักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ารับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาทักษะอาชีพให้เข้มข้นมากขึ้นเพื่อนำองค์ความรู้ไปประกอบอาชีพส่วนตัว เช่น โครงการพัฒนาเยาวชนในสายอาชีพ (องค์การยูนิเซฟร่วมกับโรงแรมระดับ 5 ดาว) โครงการทุนการศึกษาโรงเรียนฝึก

พนักงานโรงพยาบาลกล้วยน้ำไท โครงการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศูนย์ปฏิบัติพุทธธรรมและบำเพ็ญกุศล นานาชาติ (วัดอรุณราชวรารามร่วมกับมูลนิธิ JWS 60 USA โครงการผลิตช่างเทคนิคแก่ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส (สถาบันไทย-เยอรมัน) โครงการทวิภาคีร่วมกับสถานประกอบการ กระบวนการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นระบบการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสอย่างครบวงจรที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสให้เป็นผู้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสังคมไทยให้มีความมั่นคง สมดุลและยั่งยืน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ได้กำหนดการบริหารงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยบริหารงานตามภารกิจแต่ละด้าน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2555: 12-13) ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ (Academic administration) ประกอบด้วย การพัฒนา ด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาด้านวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาและ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ (Budget administration) ประกอบด้วย การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การขอโอนและขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา การวางแผนพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการ คุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ การจัดหาพัสดุ การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน การนำ

เงินส่งคลัง การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน การจัดทำหรือจัดทำแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน

3. การบริหารงานบุคคล (Personnel administration) ประกอบด้วย การวางแผน อัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากร การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาทุกประเภท การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การรายงานทางวินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ การจัดระบบและการจัดทำระเบียบประวัติ การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากร การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต และการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. การบริหารทั่วไป (General administration) ประกอบด้วย การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงาน การศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานและการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน งานประสานราชการกับ ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงานและแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน

ในด้านการควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนนั้นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต้องรับการประเมินคุณภาพการศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไปโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แต่เนื่องจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีรูปแบบการบริหารที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐานในการประเมินมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2554: 8-9) จึงมี ดังนี้

มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2554: 9-14) มีดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ

- 1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- 1.2 มีน้ำหนักส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาพสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ/ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/

นันทนาการตามจินตนาการ

1.7 มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ

2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว

3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟังดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน

3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง

- 4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
- 4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ
- 4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

- 5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

- 6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
- 6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง
- 6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต และหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

- 7.1 ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 7.2 ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 7.3 ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา
- 7.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
- 7.5 ครูมีการวัดประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 7.6 ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียน และคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
- 7.7 ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการสอน

7.8 ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษา

7.9 ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาและเต็มความสามารถ

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

8.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

8.2 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัย เป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ

8.3 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

8.4 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ

8.5 นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจัดการศึกษา

8.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

9.1 คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด

9.2 คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

9.3 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

10.1 หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น

10.2 จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดความสามารถ และความสนใจ

10.3 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

10.4 สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

10.5 นิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียน การสอนอย่างสม่ำเสมอ

10.6 จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงผู้เรียน ทุกคน

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

11.1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและปลอดภัย มีสิ่ง อำนวยความสะดวกเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้การได้ดีสภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับ ผู้เรียน

11.2 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของ ผู้เรียน

11.3 จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ ด้วยตนเอง และ/หรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

11.4 มีอาคารเรียน อาคารประกอบ ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการดำรงชีวิตของนักเรียนประจำ เป็นไปตามเกณฑ์

11.5 อาคารประกอบ ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการ ดำรงชีวิต ของนักเรียนประจำ มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง

12.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่ง พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

12.4 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

12.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

12.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

13.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และบุคลากรของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

13.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา กับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

14.1 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

14.2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

14.3 จัดกิจกรรมทักษะการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

14.4 ผู้บริหาร ครู บุคลากรและผู้เรียน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

15.1 จัดโครงการ กิจกรรมเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้น ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

15.2 จัดกิจกรรม/งาน/โครงการ เพื่อสนองแนวทางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

15.3 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

จากการศึกษาระบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พบว่า เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 51 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 26 โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่จัดการศึกษาแบบโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 25 โรงเรียน ดูแลรับผิดชอบจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสทุกประเภท จัดการศึกษา

แบบให้เปล่าตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรูปแบบและวิธีการในการให้บริการทางการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้อยู่ประจำในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดสรรงบประมาณเป็นค่าอาหาร เสื้อผ้า วัสดุการศึกษา และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันทั้งหมด และจัดการศึกษาสงเคราะห์ในลักษณะไป-กลับ เหมือนในโรงเรียนปกติทั่วไปแต่จัดบริการอาหารกลางวัน หนังสือเรียน วัสดุการศึกษาและบริการเสริมต่างๆ สำหรับการจัดการเรียนการสอนทุกโรงเรียนใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ส่วนใหญ่เน้นให้โรงเรียนในสังกัดจัดการเรียนการสอนเน้นการส่งเสริมวิชาชีพเพื่อสร้างทักษะพื้นฐานการทำงาน การพึ่งตนเอง รวมทั้งการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ และการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมุ่งปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมและความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ ในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสซึ่งการขับเคลื่อนให้ภารกิจจัดการศึกษาสงเคราะห์มีพัฒนาการต่อเนื่องมาจนปัจจุบันคือบุคลากรทุกระดับ ทั้งผู้บริหารและครูอาจารย์ ตลอดจนคนงานที่ต้องอาศัยความเสียสละและอุทิศตนเองในการปฏิบัติงานดูแลเด็กนักเรียนประจำ 24 ชั่วโมง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กด้อยโอกาส และการปรับพฤติกรรมเด็กควบคู่กับการจัดการเรียนรู้แก่เด็กอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การดำเนินงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยตรงของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เนื่องจากโรงเรียนยังไม่อยู่ในสถานะที่เป็นนิติบุคคลโดยกำหนดโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 งาน คือ บริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

องค์ประกอบหลักของการบริหาร

ความหมายของการบริหาร

การบริหาร มีคำศัพท์ที่ให้ความหมายอยู่สองคำ คือ การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) คำว่า การบริหาร นิยมใช้ในการบริหารราชการ บริหารรัฐกิจที่เน้นการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ส่วนคำว่า การจัดการ นิยมใช้ในด้านธุรกิจ ที่เน้นการดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้ คือ นำนโยบายไปปฏิบัติ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคณะ. 2542: 1)

ซิมมอน (Simon. 1976: 59) กล่าวว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

เฮอร์เชย์ และบลานชาร์ด (Hersey; & Blanchard. 1982: 9) กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับบุคคลและกลุ่มบุคคลซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่างๆ งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

คูนท์ และเวทริช (Koontz; & Wehrich. 1990: 4) กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการ ออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni; et al. 1992: 7) กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือโดยผู้อื่น เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ดาฟท์ (Daft. 1994: 8) กล่าวถึง การบริหาร คือ การทำให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผล อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผ่านการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุม ทรัพยากรขององค์กร

วิจิตร ศรีสอาน (2540: 48) กล่าวถึง การบริหารว่าเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการและ ทรัพยากรที่เหมาะสม

จากความหมายและความคิดเห็นของนักวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารดังกล่าว ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยมีปัจจัยทางด้านการบริหาร ได้แก่ คน งบประมาณ สื่อเทคโนโลยี ระบบการบริหารเพื่อที่จะนำ องค์กรไปสู่ความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงาน

ความสำคัญของการบริหาร

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบุญ (2530: 29) กล่าวว่า การบริหาร คือ การ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และ วิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น

พิทยา บวรวัฒนา (2543: 11) กล่าวว่า การบริหารเป็นการนำเอากฎหมายและนโยบาย ต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรม และ อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ทองหล่อ เดชไทย (2544: 13-14) กล่าวว่า การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งาน ดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล คำว่าการบริหาร และการจัดการนั้น บางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะคำสองคำนี้เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่าง เดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน

ดิเรก วรรณเศียร (2548: 1) กล่าวว่า การบริหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อองค์กรเป็น อย่างยิ่ง เป็นศาสตร์ที่ต้องศึกษา และนำไปปฏิบัติตามหลักวิชาอย่างมีศิลปะ ปัจจุบันสภาพทั่วไปใน

สังคมมีความซับซ้อน การที่ผู้บริหารจะนำพาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องง่าย การบริหารจัดการที่ดีจึงต้องมีทักษะทางการบริหารในระดับสูงและขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารอย่างชัดเจน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาศัยหลักกฎหมายและหลักการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน

องค์ประกอบหลักของการบริหาร

การบริหารจัดการมีองค์ประกอบที่ใช้ในการบริหารเพื่อให้ประสบความสำเร็จสูงสุดโดยได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารไว้ ดังนี้

สุพานี สฤญวานิช (2546: 34-35) มีแนวคิดเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ว่าเป็นการบริหารแนวใหม่ คือ 1) เป็นกระบวนการปรับปรุงโครงสร้างและส่วนที่ไม่ใช่โครงสร้าง เช่น ระบบ กระบวนการ องค์ความรู้ บุคลากร โดยมีการวางแผนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และบริหารปฏิกริยาตอบโต้การเปลี่ยนแปลง 2) การรวมพลังของหลักการบริหารทั้ง 4 (4M) คือ บุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่การเปลี่ยนแปลง โดยมีการจัดการเป็นแกนกลางในการดึงพลังจากบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง จัดสรรงบประมาณและสรรหาวัสดุให้เพียงพอ โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้องค์กรสามารถผ่านช่วงของการปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่ได้อย่างสำเร็จและเพื่อเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน และประกันว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามทิศทางที่ได้วางแผน และก่อให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนการเปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดแผนที่การเดินทาง มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเปิดรับการเปลี่ยนแปลง 2) การพัฒนาความสามารถของตนเอง 3) การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน 4) การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม (เทคโนโลยี ทักษะ โครงสร้าง ฯลฯ) และ 5) การสื่อสารการเปลี่ยนแปลง

สมคิด บางโม (2547: 24-26) กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหาร คือ การจัดการหรือการบริหารกิจการต่างๆ ต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการ 4 ประการ คือ 1) คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์กร 2) เงิน (Money) เป็นค่าจ้างค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 3) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) คือ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ รวมถึงอาคารสถานที่ 4) การจัดการ (Management) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปัจจัยในการบริหาร ทั้ง 4 ประการนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการ เพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยดังกล่าว

อำรุง จันทวานิช (2547: 13-14) กล่าวถึง องค์ประกอบความเป็นโรงเรียนคุณภาพตามกรอบแนวคิดในมิติองค์ประกอบเชิงระบบ จำนวน 14 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ครูผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ และจำนวนเพียงพอ 3) ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน 4) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 5) สื่อ/อุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัย 6) แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย 7) งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน 8) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 9) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 10) การบริหารจัดการดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม 11) การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารโรงเรียน 12) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขเรียนต่อและประกอบอาชีพได้ 13) โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน 14) โรงเรียนเป็นแบบอย่าง และให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2548: 10-11) ได้ร่วมกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติจัดทำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยราชการใช้ในการประเมินตนเองเพื่อก้าวไปสู่องค์กรสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 7 มิติ คือ มิติที่ 1 การนำองค์กร ในมิตินี้ให้ความสำคัญกับผู้บริหารองค์กร กล่าวคือ องค์กรใดจะมีสมรรถนะสูงหรือไม่นั้นสามารถดูได้จากผู้บริหารว่ามีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้หรือไม่ มิติที่ 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ มิตินี้ถือเป็นหัวใจในการกำหนดทิศทางขององค์กร ซึ่งในเบื้องต้น ต้องมีการกำหนดความท้าทายต่างๆ ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ความท้าทายภายในองค์กร 2) ความท้าทายภายนอกองค์กร และ 3) ความท้าทายด้านอื่นๆ สิ่งที่ต้องทำหลังจากรู้ถึงปัญหาความท้าทายและอุปสรรคแล้ว คือ การวางแผนยุทธศาสตร์ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ มิติที่ 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิตินี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจเป็นได้ตั้งแต่ประชาชน ผู้ประกอบการ และส่วนราชการอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบต่อนโยบายขององค์กร มิติที่ 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มิตินี้ให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูล จัดองค์ความรู้ และวิเคราะห์ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มิติที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลด้วยการตอบสนองความพึงพอใจของบุคลากรในด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถ และการเพิ่มศักยภาพ มิติที่ 6 การจัดการกระบวนการ มิตินี้ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการงานภายในองค์กร และกระบวนการงานที่มีผลต่อประชาชน มิติที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ในมิตินี้เป็นผลที่เกิดจากการบริหารจัดการองค์กรในมิติที่ 1 ถึงมิติที่ 6 โดยผลลัพธ์การดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 มิติ ตามหลักการของ **Balanced Scorecard** มิติด้านประสิทธิผลตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพของ

การปฏิบัติงาน และมีมิติด้านการพัฒนาองค์กร ผลลัพธ์ตามมิตินี้เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากระบบการทำงานที่ดีของระบบต่างๆ ในมิติที่ 1-6

สมชาย ไตรรักษา (2552) กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหารงานสมัยใหม่ (Modern Management) ในสภาวะโลกาภิวัตน์ (Globalization) ของโลกปัจจุบัน คือ 1) ใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน (Real Time) อยู่เสมอ 2) บริหารงานได้ตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน (All Time) 3) วิเคราะห์สภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา (Always Situation Analysis) 4) ใช้งานเป็นหลัก (Focus on Working) โดยพิจารณาจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 5) ใช้ผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Customer Centered) 6) พัฒนาระบบผู้นำในผู้ปฏิบัติงานทุกระดับและทุกคน (Leadership Everyone) 7) มุ่งพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement: CQI) 8) ทำงานเป็นทีมเดียวกัน (Working as a Team) 9) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย (Modern Vision) กว้างไกล ชัดเจน และถูกต้อง 10) ควบคุมคุณภาพ ณ จุดปฏิบัติงาน (Quality Every-Time)

กฤษมันต์ วัฒนานรงค์ (2550) กล่าวว่า เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารพัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของการทำงาน ความสามารถในการควบคุมเทคโนโลยีให้สนองนโยบาย ได้จัดประเภทเทคโนโลยีไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (Computing Technology) คอมพิวเตอร์เป็นผลิตผลของการพัฒนาอุปกรณ์ทางด้านเทคนิค (Electronic Devices) ที่สามารถนำมาใช้งานตามความประสงค์ของผู้ใช้ด้วยคำสั่งที่สร้างขึ้นหรือเรียกว่า Program ผู้สร้าง Program เรียกว่า Programmer โดยที่สามารถสั่งให้คอมพิวเตอร์ควบคุมอุปกรณ์การสนทนาต่างๆ ที่ใช้อยู่ 2) เทคโนโลยีฐานข้อมูล (Data-based Technology) จะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเก็บไว้ในรูปของ Digital Code พัฒนาควบคู่กับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 3) เทคโนโลยีการสื่อสาร (Telecommunication Technology) หรือเทคโนโลยีโทรคมนาคม เป็นการพัฒนาระบบการสื่อสารตามสายตั้งแต่เริ่มการใช้โทรเลขพัฒนาเป็นโทรศัพท์จนปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาการสื่อสารส่งผ่านข้อมูลตามสายที่วางขนานไปกับพื้นโลก ทั้งสายโลหะและใยแก้วนำแสง จนเป็นระบบทางด่วนข้อมูล (Information Super Highway) นอกจากนี้ยังพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารส่งผ่านข้อมูลในรูปคลื่นวิทยุ ทั้งบนพื้นโลกและส่งผ่านดาวเทียมที่โคจรอยู่นอกโลกทำให้สามารถเชื่อมโยงเกิดเป็นเครือข่าย (Networks) และ 4) เทคโนโลยีการศึกษา (Educational Technology) การนำความสามารถพิเศษของเทคโนโลยีในรูปของเครื่องมือดังกล่าวมาใช้กับผู้เรียน สิปปนนท์ เกตุทัต (2556: ออนไลน์) และธรรมบุญ โรจนะบุรานนท์ (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยี คือ ความรู้วิชาการรวมกับความรู้วิธีการ และความชำนาญที่สามารถนำไปปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพสูง ผดุงยศ ดวงมาลา (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นหัวใจของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2554: 10-15) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาความสามารถของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรม 3 ประการ คือ 1) การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ 2) การสร้างทีมจัดการความรู้ขององค์กร ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติจัดการความรู้ วิศวกรความรู้ และผู้บริหารความรู้ 3) การสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้มข้นในกลุ่มพนักงานระดับล่าง 4) การจัดการความรู้ควบคู่ไปกับกิจกรรมพัฒนาวิธีการใหม่ หรือรูปแบบการทำงาน 5) เน้นการจัดการองค์กรแบบ “ใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อน” 6) การเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรไปเป็นแบบพหุบาท หมายถึง องค์กรที่มีหลายบริบท (context) อยู่ในเวลาเดียวกัน และ 7) การสร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอกซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธนา แซ่เตียว (2548: 16) กล่าวว่า เป็นการจัดการเพื่อนำความรู้มาใช้พัฒนาขีดความสามารถขององค์กร โดยมีกระบวนการในการสรรหาความรู้เพื่อการถ่ายทอดและการแบ่งปันความรู้ไปยังบุคลากรเป้าหมายอย่างถูกต้องและเหมาะสม และโอเดลล์ และเกรย์สัน (O'dell; & Grayson. 1988: 154-174) ก็ได้กล่าวว่าการจัดการความรู้ เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้การจัดการความรู้ไม่ใช่เครื่องมือที่จะจัดการกับความรู้โดยตรง แต่เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันได้

อำนาจ วัตจินดา (2556: 8) ซึ่งได้กล่าวถึงการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ว่าเป็นการบริหารแนวใหม่ว่า โดยให้ความหมายว่า “การจัดการกับเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสมทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล” ได้จัดรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเชิงรุก (Proactive) เป็นการเปลี่ยนแปลงตนเองก่อนที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงจากผู้อื่นซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์สถานการณ์ และแนวโน้มสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเตรียมการรองรับ ซึ่งถ้าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลในเชิงลบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นก็อาจบรรเทาเบาบางลง 2) การเปลี่ยนแปลงเชิงรับ (Reactive) เป็นการถูกเปลี่ยนแปลงโดยผู้อื่นตัวเองไม่ยอมที่จะเปลี่ยนแปลงหรือมีความคิดติดยึดในแนวทางเดิมๆ มานาน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันและอนาคต

เดอ กีส (De Geus. 1977: 4) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ขององค์กรเป็นกระบวนการที่ทีมบริหารเปลี่ยนรูปแบบความคิดอ่านที่มีต่อองค์กร มีการบริหารงานที่อดทนต่อความหลากหลาย ความแตกต่าง และไวต่อความเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อม

ปีเตอร์ และโรเบิร์ต (Peter; & Robert. 1980; อ้างอิงจาก อำนาจ วัตจินดา. 2551) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดแนวทางการศึกษาไว้ 7 ด้าน สำหรับตรวจสอบภายในองค์กรและจำเป็นที่จะต้อง

มีความใกล้ชิดกัน คือ แนวคิด 7S McKinsey สามารถนำมาใช้หลากหลายของสถานการณ์ที่มุมมองของการจัดตำแหน่งให้เป็นประโยชน์ เช่น ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของบริษัท ตรวจสอบปัจจัยของแนวโน้มที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบริษัทในอนาคต จัดหน่วยงานและกระบวนการที่จำเป็นจะต้องควบรวมหรือยุบรวมกัน กำหนดวิธีการที่ดีที่สุดที่จะใช้กลยุทธ์นำเสนอ 7S McKinsey สามารถนำไปใช้เป็นองค์ประกอบของทีมงานหรือโครงการได้เป็นอย่างดี ได้แก่ องค์ประกอบที่สำคัญ ประการคือ 1) กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง การวางแผนด้านการบำรุงรักษาและการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้เหนือคู่แข่ง 2) โครงสร้าง (Structure) หมายถึง วิธีการกำหนดโครงสร้างขององค์กร ใครเป็นผู้ที่รายงานและรายงานไปถึงใคร 3) ระบบ (System) หมายถึง กิจกรรมประจำวันและวิธีการที่พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงาน 4) ค่านิยมร่วมกัน (Shared Values) หมายถึง เป้าหมายที่จะบรรลุผลสำเร็จ เมื่อรูปแบบการพัฒนาเหล่านี้เป็นคุณค่าหลักขององค์กร จำเป็นที่จะต้องมีส่วนให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรและจริยธรรมในการทำงานทั่วไป 5) สไตล์ (Style) หมายถึง สไตล์ของความเป็นผู้นำ ของคณะผู้บริหารองค์กร 6) พนักงาน (Staff) หมายถึง ความสามารถทั่วไปของพนักงานในองค์กร และความพร้อมของพนักงานในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และ 7) ทักษะ (Skill) หมายถึง ทักษะและความสามารถที่แท้จริงของพนักงานที่ทำให้กับองค์กร

วูดค็อก (Woodcock. 1989: 8) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญในการบริหารองค์กร คือ การทำงานเป็นทีม หมายถึง การทำงานที่แต่ละบุคคลมาร่วมกันทำงานไปสู่ความสำเร็จได้มากกว่าการที่จะทำงานตามลำพัง สอดคล้องกับ บрил (Brill. 1976: 22) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม คือ การรวมกลุ่มทำงาน ซึ่งมีความชำนาญเฉพาะแต่ละบุคคล โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร มีความร่วมมือกัน ตัดสินใจร่วมกัน และใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ร่วมกันวางแผนงานให้สำเร็จ และวิภาพร มาพบสุข (2543: 15) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง บุคคลมากกว่าหนึ่งคนมารวมตัวกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน แบ่งหน้าที่กัน และมีปฏิริยารับรู้ต่อการรวมกันเพื่อทำงานใดงานหนึ่งให้สำเร็จตามมุ่งหมาย ซึ่ง โรบบินส์ (Robbins. 2001: 259-261) ได้แบ่งประเภทของทีมงานไว้เป็น 3 ประเภท คือ ทีมแก้ปัญหา ทีมบริหารงานด้วยตนเอง และทีมข้ามสายงาน

เซ็งกี (Senge. 1990: 3-4) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญขององค์กรสมัยใหม่ (Modern Organization) ที่ต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยความเข้าใจและความมุ่งมั่นในการทำระบบย่อยทั้ง 5 ระบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ อันได้แก่ การเรียนรู้ (Learning) องค์กร (Organization) คน (People) ความรู้ (Knowledge) และเทคโนโลยี (Technology) ให้เป็นตัวขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กร เพราะการเรียนรู้ประเภทนี้ไม่สามารถจะเกิดขึ้นและไม่สามารถคงอยู่ได้ หากปราศจากความเข้าใจ และการพัฒนาระบบย่อยที่สัมพันธ์กันทั้ง 5 ระบบ การที่จะสร้างให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้น องค์กรต้องสร้างวินัย 5 ประการ (Five

Disciplines) ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร คือ 1) บุคลากรที่มีความรอบรู้ (Personal mastery) 2) รูปแบบความคิด (Mental models) 3) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) 4) การเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) 5) ความคิดเป็นระบบ (System thinking)

แคปแลน และนอร์ตัน (Kaplan; & Norton. 2001) กล่าวถึงการนำองค์กรโดยที่มีขีดสมรรถนะสูงขององค์กรไว้ ดังนี้ 1) ผู้นำต้องเป็นผู้ทำการขับเคลื่อนและเปลี่ยนองค์กร 2) การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์สู่สิ่งที่สามารถจับต้องได้ 3) การทำให้ทั้งองค์กรสอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ 4) การจูงใจเพื่อให้ทุกคนให้ความสำคัญและปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ 5) การดูแลให้การบริหารยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553: 7-9) ได้กล่าวถึงแนวทางการขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยใช้หลักการบริหารแนวใหม่ 9 ประการ คือ 1) การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา (Context Analysis) 2) การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) 3) การนำองค์กร และเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา (Leading Organization and Education Management Technology) 4) การวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Planning and Formulating) 5) การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (Strategy Implementation) 6) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) 7) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) 8) การควบคุม การวัดประเมินและการจัดการความรู้ (Control, Measurement, Evaluation and Knowledge Management) 9) การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ชาวด์ฮูรี (Chowdhury. 2003: 313) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการองค์กรในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยพลังวัตขององค์กรเชิงระบบที่นำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ คือ 1) ความสามารถขององค์กร 2) บริบท/กลยุทธ์ 3) โครงสร้าง 4) งาน 5) ภาวะผู้นำ/ทีมงาน 6) เทคโนโลยี 7) คน

เดสเลอร์ (Dessler. 2004: 366) กล่าวว่า การควบคุม เป็นองค์ประกอบของกระบวนการบริหารซึ่งเป็นการกระทำเพื่อให้มั่นใจว่า แผนงานที่วางไว้แล้วมีการดำเนินการอย่างถูกต้องใช้ได้ผลทางการปฏิบัติและถ้าจำเป็นก็ต้องมีการปรับปรุงทบทวนแผนงานนั้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ ดูบริน (Dubrin. 1994: 364) กล่าวว่า การควบคุม คือ กระบวนการที่ทำให้แน่ใจได้ว่าองค์กรบรรลุถึงวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง วิธีการและกลไกที่ใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานดำเนินตามวัตถุประสงค์แผนและมาตรฐานขององค์กร ส่วน ครอบบินส์ และคูลเตอร์ (Robbins; & Coulter. 2009: 229) ซึ่งให้ความหมายของการควบคุมที่มีรายละเอียดแตกต่างออกไปซึ่งหมายถึงกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อสรุปของแต่ละหน่วยงาน หากมีความเบี่ยงเบนไปจากแผนก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตลอดจนหาทางแก้ไขความเบี่ยงเบน ก่อนที่สิ่งนั้นจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ 1) การวัดผลการปฏิบัติงาน 2) เปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์

3) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน การวัดผลการปฏิบัติงานผู้บริหารทราบผลการปฏิบัติงานได้จากการสังเกตการณ์ด้วยตนเอง จากรายงานในรูปแบบสถิติหรือการรายงานด้วยวาจา จากการประชุมปรึกษาหารือทั้งที่เป็นกลุ่มหรือรายงานเป็นรายบุคคลหรือจากรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติจริงเมื่อเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะพิจารณาว่าความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญหรือไม่ หากมีความแตกต่างมากผู้บริหารต้องหาสาเหตุและทำการแก้ไขต่อไป การจัดการแก้ไขถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการควบคุม คือ การดำเนินการโดยผู้บริหารซึ่งมีทางเลือกในการดำเนินการ 3 ทาง คือ ไม่ต้องดำเนินการอะไรเลย ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน และทบทวนมาตรฐาน เนตรวิวัฒนา ยาวีราช (2546: 3) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในการบริหารองค์กร คือ การติดตามการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ หากมีปัญหาจะได้หาทางแก้ไขได้และทันท่วงที กระบวนการควบคุมมี 4 ขั้นตอน กล่าวคือ 1) การกำหนดมาตรฐาน 2) การวัดผลการทำงาน 3) การเปรียบเทียบการทำงานกับมาตรฐาน 4) การปฏิบัติการแก้ไข ซึ่งการควบคุมเป็นหน้าที่ทางการจัดการสำหรับผู้บริหารในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรฐานวัดการทำงานในองค์กร ซึ่ง วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 254) ก็ได้กล่าวว่าการควบคุม เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งขององค์การ การเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสมาชิกในองค์การ สอดคล้องกับ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547: 253) กล่าวว่า การควบคุม หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการตรวจตราเพื่อตรวจตราแผนงานและกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่ามีการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้หรือไม่ อย่างไร และหากมีการคลาดเคลื่อนก็ดำเนินการปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้เป้าหมายเป็นไปในทิศทางที่มุ่งสู่ภารกิจหลักขององค์การที่ตั้งไว้

ลินเดอร์ และบรูค (Linder; & Brooks. 2004) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐไปสู่คุณภาพสูง ดังนี้ 1) การมุ่งเน้นที่ผู้รับบริการ (Client-centered) 2) การมุ่งเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ (Outcome-oriented) 3) สามารถชี้แจงและรับผิดชอบ (Accountable) 4) มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความยืดหยุ่น (Innovative and Flexible) 5) พร้อมที่จะทำงานกับหน่วยงานอื่น (Open and collaborative) และ 6) มีความมุ่งมั่น (Passionate)

จากแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักของการบริหารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหาร หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 1) การนำองค์กร หมายถึง การกำหนดทิศทางขององค์กร สร้างกระบวนการรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ค่านิยม การสร้างบรรยากาศ การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการกำหนดผลการดำเนินการที่คาดหวัง 2) ยุทธศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่องค์กรทำเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์

การกำหนดทิศทางของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การกำหนดยุทธศาสตร์ และการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ 3) การจัดตั้งทีมงาน หมายถึง การจัดกลุ่มของบุคลากรที่มีทักษะคล้ายคลึง ใกล้เคียง ให้ตรงและเหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ ทำงานร่วมกัน 4) การจัดการความรู้ หมายถึง การเรียนรู้การค้นคว้าความรู้ การสร้างแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวล การกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันการแลกเปลี่ยนความรู้ 5) เทคโนโลยี หมายถึง เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีฐานข้อมูล เทคโนโลยีการศึกษา และเทคโนโลยีการสื่อสาร 6) การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ด้านองค์ประกอบขององค์กร ได้แก่ โครงสร้างองค์กร บุคลากร กระบวนการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร 7) การควบคุม หมายถึง การควบคุมปัจจัยนำเข้า การควบคุมกระบวนการดำเนินงาน การควบคุมผลลัพธ์จากการดำเนินการ การกำกับติดตามประเมินผล และการประกันคุณภาพภายใน

ปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

นภเนตร ธรรมบวร (2544: 31) ได้ทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง นอกจากนี้จะมีผลต่อความสำเร็จด้านการเรียนของเด็กแล้ว ยังมีผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตของเด็ก และมีผลต่อการพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตัวเด็กด้วย ซึ่ง สุวัฒน์ มุทเมธา (2524: 33-34) กล่าวถึงการร่วมมือสนับสนุนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งสามารถทำได้ คือ 1) สนับสนุนให้ความร่วมมือให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 2) ให้การสนับสนุนในด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และแรงงาน 3) ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 4) เป็นวิทยากร ช่วยเหลือการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 5) ประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดย อภิญญา เวชยชัย (2544: 11) กล่าวว่า นักการศึกษาที่มีความเชื่อมั่นว่าครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญและมีผลด้านบวกต่อการให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวที่อ่อนแอ การเอาใจใส่ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกที่เป็นเด็กพิเศษ ความเชื่อมั่นในระบบครอบครัวและความรัก ความผูกพันที่มีต่อนักเรียนจะส่งผลให้เด็ก ๆ ที่ประสบปัญหาหรือมีความไม่พร้อมในด้านต่างๆ ได้รับการเอาใจใส่ และช่วยเหลืออย่างเหมาะสม และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ครูและโรงเรียนต่างต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ที่มีต่อกลุ่มเด็กที่แตกต่างเหล่านี้ด้วย และไพท สติสุนทร (2543: 2) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามบริบทที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้ตราขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า พ่อแม่คือผู้ที่เป็นครูที่ดีที่สุด เป็นคนที่มีพลัง มีทุกสิ่ง

ทุกอย่าง รวมทั้งความตั้งใจและความปรารถนาดีต่ออนาคตของลูก โดยพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ ได้นำสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่า คนทุกคนของสังคมไทย จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อจะได้สามารถให้การศึกษากับคนทุกคนทั่วประเทศได้ พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงมีโอกาสและมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับลูกหลานได้อีกครั้ง ภายใต้อำนาจของ พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้

เอ็ดมอนด์ (Edmonds. 1979: 37) ได้เสนอแนวคิดที่นำไปสู่โรงเรียนประสิทธิผลด้วย ปัจจัย 5 ประการ คือ ภาวะผู้นำที่แข็งแกร่งของผู้บริหาร ความเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านทักษะพื้นฐาน สภาพโรงเรียนที่สะอาด เรียบร้อยและปลอดภัย ความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียนสูง และการเฝ้า ติดตามประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

สเต็ดแมน (Stedman. 1987: 215-244) ได้ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ในการบริหารโรงเรียนซึ่งสรุปได้ว่าลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ ซึ่งเกี่ยวกับประสิทธิผลโรงเรียน คือ การเน้นที่ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การร่วมกันวางแผนดูแลนักเรียนระหว่างครู และผู้ปกครอง หลักสูตรที่เน้นทางด้านวิชาการ การใช้และพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ การให้การ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบ ของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และการสอนที่ปราศจากปัญหาทางวิชาการ

วีตลี (Wheatly. 1999: 17-18) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการทำงานนั้น ต่างก็มีการ พึ่งพาอาศัย มีการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นข่ายใยแห่งความสัมพันธ์ มีความเป็นอิสระต่อกัน และมีตัวตนที่แท้จริง กล่าวคือ สิ่งต่างๆ เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยง มีการขยายผลและเติบโตอย่างต่อเนื่อง สามารถปรับเปลี่ยนรูปร่าง รูปทรงและเปลี่ยนพลังงานเพื่อการเข้าสู่ระบบที่เหมาะสม ซึ่ง ธนา ประมุขกุล (2544: 1) ให้ความหมายของคำว่า เครือข่าย คือ ภาพข่ายใยแมงมุม ซึ่งแสดงให้เห็นการ ถักทอโยงใยกันของเส้นใยที่พาดผ่านกันมาหลายเส้น หลากหลายทิศทาง ดังนั้น คำว่า เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงอย่างมีเป้าหมาย เป็นการเชื่อมโยงระหว่าง ระบบที่ปฏิบัติการอยู่เข้าด้วยกัน เช่น การ เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ เข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่างบทบาท ของบุคคล/องค์กรต่างๆ ภายใต้วัตถุประสงค์ร่วมใดๆ ของภาคีสมาชิก ดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นรูปแบบ การทำงานในลักษณะสร้างความร่วมมือ ประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสรรพ กำลัง อันรวมถึง คน สติปัญญา ความสามารถและทรัพยากรในการทำงาน เพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เป็น จุดอ่อนของระบบราชการ และเป็นแนวทางที่ตรงกับแนวคิดของการพัฒนาปัจจุบัน ที่ยึดพื้นที่ ประสาน การกิจ และรวมทรัพยากร เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 28, 37) ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายไว้ 7 องค์ประกอบ คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจ

ร่วมกัน (Mutual interests/Benefits) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All stakeholders participation) 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) 6) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) และ อรรถณพ พงษ์วาท (2544) ได้เสนอแนะรูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการสถานศึกษาไว้ 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐรวมตัวกันเป็นเครือข่าย รูปแบบที่ 2 การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคส่วนอื่น ได้แก่ บุคคล ครอบครัวยุวม ชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ รูปแบบที่ 3 คือ เครือข่ายสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น รูปแบบที่ 4 คือ เครือข่ายสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐกับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของเอกชน รูปแบบที่ 5 คือ เครือข่ายสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของรัฐกับของเอกชนและภาคอื่น ที่ระบุไว้ในรูปแบบที่ 2 และ 3 และรูปแบบที่ 6 คือ เครือข่ายที่อาจเกิดจากการริเริ่มระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและของเอกชน หรือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเหล่านั้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนอื่นๆ อื่น ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยไม่มี การชี้นำ กำกับ โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษาระดับบน

กอร์ดอน และรอสส์-กอร์ดอน (Gordon; & Ross-Gordon. 2001: 49) ได้สรุปลักษณะของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานว่า ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูมีความหลากหลายของภาวะผู้นำ ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การมีวิสัยทัศน์ร่วมและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนจากทั้งภายนอกภายในโรงเรียนในเรื่องเวลาเรียน การจัดกิจกรรมด้านวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม เน้นการเรียนการสอน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน มีแผนการสอนที่ดี ครูมีความร่วมมือกัน มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาข้อมูลในการสร้างรูปแบบของโรงเรียน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนและใช้วิธีการหลากหลายเพื่อพัฒนาปรับปรุงสอดคล้องกับเฮอริเชย์ และบลันชาร์ด (Hersey; & Blanchard. 1982: 94) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลภาวะผู้นำว่า เกี่ยวข้องและครอบคลุมไปถึงความสำเร็จของกระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่ง ยูคัล (Yukl. 2001: 2) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลและการใช้อำนาจหน้าที่โดยบุคคลเหนือผู้อื่น เพื่อการชี้แนะหรือนำทาง เพื่อวางโครงสร้างงาน หรือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมและความสัมพันธ์ในกลุ่มหรือองค์กร และสอดคล้องกับ กิบสัน และคณะ (Gibson; & other. 1988: 272) ที่ว่า ภาวะผู้นำ คือ การพยายามใช้อิทธิพลในการชักจูงผู้อื่นเพื่อการบรรลุความสำเร็จในเป้าหมาย

ดาฟท์ (Daft. 2001: 130) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมขององค์กร หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่รายล้อมอยู่รอบๆ องค์กร ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการออกแบบและการดำเนินงานขององค์กรและองค์กรจำเป็นที่จะต้องรับมือกับสภาพแวดล้อมเหล่านั้นเพื่อความอยู่รอดขององค์กร ทั้งนี้ องค์กรแต่ละองค์กรจะเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันและเป็นสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรนั้นได้กำหนดอาณาเขต (Domain) การดำเนินกิจกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมขององค์กรไว้อย่างไร สอดคล้องกับ ปฏิกม พงษ์ประเสริฐ (2550: 19) ที่ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์กรประกอบต่างๆ ภายในโรงเรียนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่น เป็นระเบียบและบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการ เสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และพิทยา บวรวัฒนา (2541: 115-116) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมขององค์กรออกเป็น 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) และสภาพแวดล้อมเฉพาะหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับงาน (Specific or Task Environment) สภาพแวดล้อมทั่วไป ประกอบด้วย ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพการเมือง ลักษณะของสังคม กฎหมาย และวัฒนธรรม เป็นต้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร แต่เป็นผลกระทบที่ไม่มีผลโดยตรงกับการดำเนินงานขององค์กร และนิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) ได้จำแนกคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมออกเป็น 4 คุณลักษณะ ประกอบด้วย ความสลับซับซ้อนของสภาพแวดล้อม หมายถึง การที่องค์กรมีสภาพแวดล้อมเฉพาะที่มีส่วนประกอบมากมาย โดยที่ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับองค์กรและส่งผลกระทบต่อโครงสร้างขององค์กร การที่องค์กรมีส่วนประกอบของสภาพแวดล้อมมาก จะมีผลทำให้สภาพแวดล้อมขององค์กรมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

สเทียร์ (Steers. 2001: 7-10) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กร (Factors Contributing to Organizational Effectiveness) ไว้ 4 ปัจจัย คือ 1) คุณลักษณะขององค์กร (Organizational Characteristics) ประกอบด้วย (1) โครงสร้าง (Structure) ได้แก่ การควบคุมดูแลแบบไม่ใช้ศูนย์กลาง (Decentralized Control) ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงาน (The Amount of Task specialization) การจัดการรูปแบบขององค์กร (Formalization) ระยะเวลาของการควบคุม (Span of Control) ขนาดขององค์กร (Organization Size) ขนาดของหน่วยงาน (Work-Unit Size) (2) เทคโนโลยี (Technology) ประกอบด้วย การดำเนินงาน (Operations) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) ความรู้ความสามารถ (Knowledge and Ability) 2) คุณลักษณะทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Characteristics) ประกอบด้วย (1) ปัจจัยภายนอก (External Factors) ได้แก่ ความซับซ้อนและแรงขับภายนอก (Complexity) ความมั่นคง (Stability) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) (2) ปัจจัยภายใน

(Internal Factors) ได้แก่ ความสำเร็จของการอบรม (Achievement Orientation) จุดศูนย์กลางของพนักงาน (Employee Centeredness) การให้รางวัล การลงโทษ (Reward-Punishment Orientation) ความปลอดภัยกับความเสี่ยง (Security vs. Risk) การยอมรับกับการขัดแย้ง (Openness vs. Defensiveness) 3) คุณลักษณะของพนักงาน (Employee Characteristics) ประกอบด้วย (1) ความน่าสนใจขององค์กร (Organizational Attachment) แรงดึงดูด (Attraction) ความมั่นคงยั่งยืนนาน (Retention) พันธะสัญญา (Commitment) (2) การปฏิบัติงาน (Job Performance) แรงกระตุ้น จุดหมาย ความต้องการ (Motives, Goals, Needs) ความสามารถ (Abilities) บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนในการทำงาน (Role Clarity) 4) นโยบายการจัดการและการปฏิบัติ (Managerial Policies & Practices) ประกอบด้วย การจัดวางเป้าหมายของกลยุทธ์ (Strategic Goal Setting) ทรัพยากรที่จำเป็นและบรรดาสาธารณูปโภคที่จำเป็น (Resource Acquisition & Utilization) การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมจำเป็นต่อองค์กร (Creating a Performance Environment) กระบวนการสื่อสารของผู้นำ และการดำเนินการตัดสินใจ (Communication Processes Leadership & Decision Making) การปรับปรุงและนวัตกรรมขององค์กร (Organizational Adaptation & Innovation)

แมคเคลแลนด์ (McClelland. 2004: 17) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่อยู่ภายใต้ผลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งขีดสมรรถนะสูงขององค์กรไว้ ดังนี้ 1) ผู้นำต้องเป็นผู้ทำการขับเคลื่อนและเปลี่ยนองค์กร (Mobilize change through executive leadership) 2) การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์สู่สิ่งที่สามารถจับต้องได้ (Translate strategy into operational term) 3) การทำให้ทั้งองค์กรสอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ (Align the organization to the strategy) 4) การจูงใจเพื่อให้ทุกคนให้ความสำคัญและปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ (Motivate to make strategy everyone's job) และ 5) การดูแลให้การบริหารยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Govern to make strategy a continual process) ซึ่ง ดูบอยส์ และคณะ (Dubois; & other. 2004: 16) ก็ได้กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคลและนำมาใช้อย่างเหมาะสมในแนวทางที่ถาวรเพื่อบรรลุผลการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ ลักษณะเฉพาะเหล่านี้รวมถึงความรู้ ความชำนาญ ลักษณะของมโนภาพในตัวเอง แรงจูงใจในสังคม ลักษณะเฉพาะของบุคคล แบบแผนความคิด แนวทางความคิดความรู้สึกร

ลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (Lunenburg; & Ornstein. 2007: 348) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน สรุปลักษณะของการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลไว้ 7 ประการ คือ 1) สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบและปลอดภัย (a safety and orderly environment) และไม่มีปัญหาอุปสรรคสำหรับการเรียนการสอน 2) พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน (a clear school mission) บุคลากรมีส่วนร่วมในภาระผูกพันของเป้าหมายการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ สามารถ

ตรวจสอบได้ 3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยที่ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจและประยุกต์ใช้คุณลักษณะของงานวิชาการที่มีประสิทธิผล (instructional effective) 4) มีบรรยากาศของความคาดหวังสูง (a climate of high expectation) โดยที่ครูสามารถแสดงออกถึงความรอบรู้ในทักษะเบื้องต้นให้นักเรียนเห็นได้ 5) พุ่มเทเวลาในการทำงาน (high time on task) เพื่อวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาทักษะ 6) มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (frequent monitoring of student program) เพื่อนำผลมาปรับปรุงต่อไป 7) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้ปกครอง (positive home school relations) โดยที่ผู้ปกครองสนับสนุนพันธกิจของโรงเรียนและช่วยเหลือส่วนที่ทำให้เกิดความสำเร็จ โดย เพียร์ซ (Pierce. 1991: 35) ได้วิเคราะห์ลักษณะการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลพบว่า มีลักษณะคือ มีการให้ความเคารพกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เน้นการสร้างครูที่ช่วยเหลือนักเรียนที่แตกต่างทางวัฒนธรรม หลักสูตรที่เน้นการบูรณาการและพัฒนาได้มากกว่าทักษะพื้นฐาน การส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความร่วมมือในการวางแผนกับครู และการมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียนระหว่างครูและผู้ปกครอง และเซอร์จิโอแวนนี (Sergiovanni. 1991: 258-263) ก็ได้สรุปลักษณะสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล คือ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีแผนงานทางวิชาการที่ดี จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มีบรรยากาศสถานศึกษาในทางบวก ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ และผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

จากแนวคิดด้านปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีเครือข่ายสนับสนุน หมายถึง ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มมีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ บุคคลสำคัญ หน่วยงานส่วนกลาง และท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ องค์กรกลางเพื่อการประสานงาน ชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง 2) สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ ชุมชน การเมืองท้องถิ่น ปัญหาสังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อม 3) สมรรถนะของบุคคล หมายถึง ความรู้ เจตคติต่อนโยบายของการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความผูกพัน การยอมรับและการพัฒนาตนเอง 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง การมีส่วนร่วม การให้ข้อเสนอแนะ ให้โทษ ความรู้ด้านการบริหารนโยบาย ทักษะทางการเมือง ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ทักษะการต่อรอง การกระจายอำนาจ เจตคติต่อนโยบายการจัดการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการประนีประนอม 5) ความร่วมมือของผู้ปกครอง หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนที่จะประกอบกิจกรรมหรือปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสมัครใจโดยมีเป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อการสร้างสรรคและพัฒนาเด็กให้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นิภา พงศ์วิรัตน์ (2547: 151-171) ได้วิจัยการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารโรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบใหม่ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การตั้งเป้าหมาย การเพิ่มอำนาจ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ การสร้างระบบบริหารงาน การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ผลการปฏิบัติงาน การมีกฎบัตรว่าด้วยสิทธิในการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน ผลการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนแกนนำกับโรงเรียนกำลังพัฒนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีผลการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนที่ปฏิบัติงานได้ในระดับสูงกับโรงเรียนที่ปฏิบัติงานได้ในระดับต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ลัดดา ผลวัฒนะ (2547: 123-128) ได้วิจัยการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายทุกแห่งอยู่ในระบบบริหารที่ 3 คือ ระบบปรึกษาหารือ หลังพัฒนา กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมกรรมการบริหารอยู่ในระบบที่ 4 คือ ระบบให้กลุ่มมีส่วนร่วม ส่วนกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมกรรมการบริหารอยู่ในระดับที่ 3 ดังนั้น กลุ่มทดลองมีระบบบริหารแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ระบบบริหารแบบให้กลุ่มมีส่วนร่วมเป็นระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจสูงกว่าเกณฑ์ประเมิน

สวัสดี โพธิ์วัฒน์ (2547: 182-190) ได้วิจัยการพัฒนาตัวแบบประสิทธิผลการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการพัฒนาองค์ประกอบทางการบริหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบเดียวที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับประสิทธิผลการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 องค์ประกอบ คือ ความพึงพอใจในงานของครู และพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนผลการสอบปลายปีของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ในทุกรายวิชา สถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทุกองค์ประกอบ 2) องค์ประกอบทางการบริหารที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาโดยภาพรวมมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ และการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ตัวแบบประสิทธิผลการน่านโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติเมื่อจำแนกเป็น 4 ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแบบพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ตัวแบบ

ผลการเรียนรู้ ตัวแบบความพึงพอใจในงานของครู และตัวแบบประสิทธิผลรวม ทุกตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4) องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสถานศึกษาโดยภาพรวม ทั้งอิทธิพลตรงและอิทธิพลรวมเป็นชุดเดียวกัน ได้แก่ การจัดทรัพยากรการเรียนรู้ การปรับวัฒนธรรมองค์กร และการประกันคุณภาพภายในสำหรับอิทธิพลทางอ้อมที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาเป็นองค์กรวิชาชีพ

จามจุรี จำเมือง (2548: 144-147) ได้วิจัยรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ ควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดวิสัยทัศน์ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ปรับวิสัยทัศน์และเสนอวิสัยทัศน์ 2) ด้านการเรียนการสอนควรมีการวางแผนปฏิบัติของโรงเรียน จัดสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและออกแบบพัฒนาการเรียนการสอน 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรมีการจัดองค์กรจัดระเบียบการปฏิบัติงานและจัดทรัพยากร 4) ด้านชุมชน ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน สนองความสนใจและความต้องการของชุมชน ระดมทรัพยากรต่างๆ จากชุมชนมาใช้ประโยชน์ 5) ด้านคุณธรรม ควรปฏิบัติตามคุณธรรม ปฏิบัติอย่างยุติธรรมและปฏิบัติตามจริยธรรม 6) ด้านพัฒนาสังคม ควรมีการเข้าใจบริบทของโรงเรียน ตอบสนองต่อบริบทที่ชัดเจนและนำศักยภาพจากบริบทมาพัฒนาโรงเรียนและสังคม

นათยา ภูวงษ์ (2548: 122) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-8 (2504-2544) พบปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชายแดนใต้ในส่วนของการศึกษา กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยมุสลิมกว่าร้อยละ 80 อาศัยอยู่ ทำให้การจัดการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่บรรลุเป้าหมาย อันเนื่องมาจากความแตกต่างในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้พยายามดำเนินการแก้ไขและผลจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ได้ทำให้จังหวัดสงขลาและยะลาเป็นศูนย์กลางการศึกษาในการทำหน้าที่พัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งจัดสวัสดิการสังคมให้แก่เด็กกำพร้าและเด็กยากจนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีโอกาสได้เรียนหนังสือโดยการตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขึ้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส และโรงเรียนสอนคนหูหนวก ที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสเรียนหนังสือเช่นเดียวกับคนปกติ นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงทำให้มีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาเขตหาดใหญ่ และปรับปรุงสถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยทักษิณ รวมทั้งตั้งศูนย์การศึกษาอิสลามในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เพื่อให้สถาบันดังกล่าวข้างต้นให้บริการด้านการศึกษาทางด้านศาสนาในระดับอุดมศึกษา

ปราโมทย์ เบญจกาญจน์ (2548: 160) ได้วิจัยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน วัตถุประสงค์การประเมิน การปฏิบัติงาน การเข้ารับการพัฒนา การให้รางวัล และการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูโดยรูปแบบการพัฒนานี้เสนอว่า ควรดำเนินการพัฒนาเฉพาะหลักสูตรที่ผลการประเมินบ่งชี้ว่าจำเป็น ได้แก่ หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารจัดการโรงเรียน หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน หลักสูตรการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2548: 149-153) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ มีเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพอย่างชัดเจน แสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ด้านระบบและกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ กระบวนการเน้นผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีความสามารถที่โดดเด่นด้านทรัพยากรบุคคลและทีมงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ แผนการพัฒนาบุคลากรแต่งตั้งคณะกรรมการและมอบหมายหน้าที่ให้กับหัวหน้าทีมคุณภาพ มีการมอบหมายที่ชัดเจนตามระเบียบปฏิบัติราชการ ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ ประเมินสภาพความต้องการทั้งระบบเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์สภาพความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สาระของหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพผู้เรียน และท้องถิ่น ด้านผลลัพธ์ขององค์กรภารกิจ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และเคารพในสิทธิผู้อื่น ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาค

สมชาย เทพแสง (2548: 125-126) ได้วิจัยการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งคุณภาพ การบริหารเวลา สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี และประสบการณ์ในการบริหาร ปัจจัย

ด้านการบริหารเวลาส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียน และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการบริหารเวลา ปรากฏว่าการเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารเวลา และเทคโนโลยีในการบริหารเวลา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารเวลา ประสพการณ์ในการบริหารส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียน คุณลักษณะ และพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งคุณภาพส่งผลตรงต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียน และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับ บุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดการคุณภาพโดยรวมของผู้บริหารโรงเรียน และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญปรากฏว่าความพร้อมของสื่อการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี

สุมลทิพย์ ฌ นคร และคณะ (2548: 12) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสตูล มีความสำคัญในระดับมาก ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูง ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ใช้เป็นตัวพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 53.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรภาส ประสมสุข (2549: 197-232) ได้วิจัยหลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม พบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน 21 หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน สอดคล้องกับ 19 หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 สันโดษ 3 สุจริต 3 อธิปไตย 3 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหะวัตถุ 4 อริยฐานธรรม 4 เบญจธรรม พลละ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 สัมปปริสธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม หลักธรรมแยกตามหลักการครองคน สอดคล้องกับ 15 หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 กุศลมูล 3 สุจริต 3 อธิปไตย 3 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหะวัตถุ 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 สัมปปริสธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม หลักธรรมแยกตามหลักการครองงาน สอดคล้องกับ 10 หลักพุทธธรรม

ได้แก่ กัลยาณมิตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมที่ทำไม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 สุจริต 3 อิทธิบาท 4 พละ 5 ฆราวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 และสัปปุริสธรรม 7 นอกจากนี้ยังพบว่า มีจำนวน 7 หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตนครองคน และการครองงาน ได้แก่ กัลยาณมิตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมที่ทำไม 2 สุจริต 3 ฆราวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 และสัปปุริสธรรม 7

วิภาพร เลิศสุขสถาพร และกันยารัตน์ เข็มอมัมพร (2549 : 9) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์: แนวคิด รูปแบบ และสภาพการจัดการศึกษาในบริบทการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการจัดการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นั้น มีการผสมผสานแนวคิดในการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เพื่อเป็นทุนทางสังคมภายใต้ภาวะเปราะบางในการอยู่ร่วมกัน และแนวคิดเครือข่ายซึ่งมีทั้งในระดับโรงเรียนต่อโรงเรียน โรงเรียนต่อชุมชน และโรงเรียนต่อองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้แนวคิดที่ผสมผสานกันได้สร้างความเป็นเอกภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปภายใต้ปรัชญาและเป้าหมายเดียวกัน แต่สามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับการตอบสนองความต้องการและปัญหาของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งมีปัญหาที่แตกต่างหลากหลายและซับซ้อนโดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กด้อยโอกาสเป็นสำคัญ รูปแบบและวิธีจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาแบบอยู่ประจำเพื่อพิทักษ์ปกป้องเด็กด้อยโอกาส จึงมีภาระในการดูแลเด็กมากกว่าโรงเรียนปกติ เช่น งานด้านพัสดุและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานด้านสาธารณูปโภค งานจัดเลี้ยงอาหารนักเรียนประจำ งานด้านการปกครองและหอพัก งานอนามัยโรงเรียน งานแนะแนว งานบริการ งานด้านหลักสูตรระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ การจัดการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลาย จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในแต่ละระดับแตกต่างกัน และกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น โครงการในพระราชดำริ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในชนบท หรือการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

สุรัตน์ ศรีตาเดช (2549: 193) ได้วิจัยการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญทางการบริหาร 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านระบบสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ประการ ได้แก่ การปรับตัว การบรรลุวัตถุประสงค์ การบูรณาการ และการรักษาแบบแผน 2) องค์ประกอบด้านทักษะการบริหาร ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 9 ประการ ได้แก่ ทักษะเชิงเทคนิค ทักษะเชิงมนุษย์ ทักษะเชิงมโนคติ ทักษะเชิงจริยธรรม ทักษะเชิงวิชาการ ทักษะเชิงเทคโนโลยี ทักษะเชิงการวินิจฉัย ทักษะเชิงการ

ติดต่อสื่อสาร และทักษะเชิงการเมือง 3) องค์ประกอบด้านหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การการบังคับบัญชา การนำ การประสานงาน การงบประมาณ และการควบคุม 4) องค์ประกอบด้านบทบาทการบริหาร ประกอบด้วยองค์ประกอบกลุ่มใหญ่ 3 ประการ โดยประกอบไปด้วยบทบาทย่อย 13 ประการ ได้แก่ กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล ประกอบด้วยบทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร บทบาทเป็นผู้นำองค์กร บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ และบทบาทเป็นผู้สร้างทีมงาน กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ ประกอบด้วย บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ และบทบาทเป็นผู้เฝ้าระวัง กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ ประกอบด้วย บทบาทเป็นผู้ประกอบการ บทบาทเป็นผู้จัดสิ่งก่อกวน บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร และบทบาทเป็นผู้เจรจาต่อรอง

บัญญัติ จันทรดา (2550: 147-163) ได้วิจัยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ทรัพยากรขององค์กร เครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมขององค์กร ลักษณะขององค์กร สมรรถนะขององค์กร ภาวะผู้นำ และสมรรถนะของบุคลากร โดยปัจจัยด้านเครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลรวมต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากที่สุด

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2550) ได้วิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมีประสิทธิภาพการบริหารในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ปัจจัยระดับเขตพื้นที่การศึกษา การสนับสนุนส่งเสริม ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ปัจจัยระดับสถานศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการประกันคุณภาพ ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยระดับครู ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พฤติกรรมการสอน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .05 และ .001 ตามลำดับ และทุกปัจจัยมีประสิทธิภาพการทำนายร่วมกันได้ร้อยละ 63.80 และโมเดลพหุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสนับสนุนส่งเสริมของเขตพื้นที่การศึกษา พฤติกรรมการสอน

ของครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประกันคุณภาพการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร ตำแหน่งหน้าที่ของครู ส่งผลจากมากไปหาน้อยตามลำดับ

อนงค์ พิษสิงห์ (2553: 215-216) ได้วิจัยการพัฒนาระบบการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีกระบวนการป้อนกลับในระบบ คือ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า มีตัวชี้วัดความสำเร็จ 35 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการนำนโยบายสู่การจัดการศึกษา ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 8 ประการ ด้านลักษณะองค์การ ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 4 ประการ ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 3 ด้าน 8 ประการ ด้านบุคลากรและครู ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 2 ด้าน 12 ประการ และด้านคุณลักษณะผู้เรียน ประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 3 ประการ องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ การวิเคราะห์งาน การวางแผนงาน การปฏิบัติตามแผน การประเมินผลงานและการสรุป ผลงาน และองค์ประกอบด้านผลผลิต มีตัวชี้วัดความสำเร็จ 47 ตัวชี้วัด ได้แก่ คู่มือการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีตัวชี้วัดความสำเร็จ 1 ตัวชี้วัด คุณลักษณะของผู้เรียนที่ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาสงเคราะห์ มีตัวชี้วัดความสำเร็จ 32 ประการ และโรงเรียนคุณภาพมีตัวชี้วัดความสำเร็จ 14 ประการ และการประเมินผลการนำร่องระบบการบริหารที่มุ่งประสิทธิผลไปใช้ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ทั่วประเทศ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจหลังการนำร่องระบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร หัวหน้างาน หรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สรุปตัวชี้วัดความสำเร็จหลังนำระบบการบริหารไปใช้แล้ว ได้ 82 ตัวชี้วัด เพิ่มขึ้นจากเดิม 30 ตัวชี้วัด และผลการประเมินผลงานโรงเรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานหลังนำระบบการบริหารไปใช้อยู่ในระดับดีมาก

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552: 279-290) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วยการศึกษาและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย การจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 2 ครั้ง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 7 คน การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม และการนำเสนอรายงานวิจัยฉบับร่างในที่ประชุมของผู้เกี่ยวข้อง และนำการวิพากษ์ วิจาร์ณายงานการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาด้านอุปสรรค ได้แก่ 1) ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมเนื่องจากผู้เรียนเรียนไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ครูที่มีประสบการณ์สอนสูงๆ ขอย้าย ครูที่บรรจุใหม่ประสบการณ์น้อย การเดินทางเข้าไปนิเทศติดตาม ประเมินผลทำได้น้อยมาก 2) ความไม่เข้าใจตรงกันระหว่างภาครัฐกับชุมชน และสถาบันการศึกษาเอกชนในพื้นที่ โดย

ฝ่ายรัฐมักมองโรงเรียนเอกชนในแง่ลบ ทำให้ประเด็นที่จะส่งเสริมสนับสนุนไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 3) ความเชื่อ ค่านิยมตามวิถีชีวิตของมุสลิมในการเล่าเรียนศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนของพื้นที่ในทุกๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษา การจัดกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ ไม่มีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นมุสลิมจะกระทบต่อความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการแบ่งแยกระหว่างนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิม 4) การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกผูกไว้กับตัวบุคคล และมักเปลี่ยนแปลงตามการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงของบุคคลเหล่านี้ และแนวทางการปฏิบัติงานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และเมื่อมีการนำนโยบายแผนงาน มาตรการไปสู่การปฏิบัติเพียงแต่ประเมินว่าได้ทำแล้ว แต่ขาดการวิเคราะห์ ประเมินถึงสิ่งที่ทำว่ามีคุณภาพ หรือเกิดผลตามเป้าหมายหรือไม่ 5) ความเหลื่อมล้ำระหว่างครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกับโรงเรียนของรัฐ ทั้งด้านเงินเดือน สวัสดิการ ค่าตอบแทน การพัฒนาตนเอง โดยครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิ ไม่ได้รับเงินวิทยฐานะและเงินเลี้ยงชีพ 6) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสถาบันอุดมศึกษาข้างขาดโปรแกรมหรือหลักสูตรที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน 7) การแบ่งแยกของนักเรียนชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม เนื่องจากในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาเป็นช่วงที่นักเรียนไทยมุสลิมส่วนมากยังคงเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลซึ่งได้เรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียนกับนักเรียนไทยพุทธ แต่เมื่อถึงระดับมัธยมศึกษาในขณะที่นักเรียนไทยพุทธเรียนต่อในโรงเรียนของรัฐบาลหรือของเอกชนทั่วไป นักเรียนมุสลิมส่วนใหญ่จะย้ายไปเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ส่งผลให้เด็กทั้งสองกลุ่มแยกออกจากกัน 8) การขาดหน่วยงานบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยตรงในพื้นที่ 9) การประเมินต่างๆ ของรัฐใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาเพราะบริบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนมากกว่าร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลามและมีวิถีชีวิตแบบมุสลิม สำหรับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นประกอบด้วย 1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการศึกษา 2) การมีเป้าหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน 3) คุณภาพของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน 4) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องหรือสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 5) การดำเนินนโยบายผ่านองค์กรของผู้นำทางด้านการศึกษาและศาสนาของชุมชน ท้องถิ่น 6) เจตจำนงของภาครัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริมสนับสนุนโดยมีนโยบาย แผนงาน มาตรการ ที่มีความยั่งยืนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน 7) ความเสียสละของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) การจัด/ปรับองค์กรเพื่อการบริหารจัดการ

2) การปรับวิธีงบประมาณ 3) การส่งเสริมพัฒนาครู 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย 5) การพัฒนาด้านอิสลามศึกษา 6) การพัฒนาด้านอุดมศึกษา 7) การสนับสนุนส่งเสริมสถาบันศึกษา ปอเนาะ 8) การส่งเสริมพัฒนาเยาวชน 9) การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้

สุรางค์ วิสุทธิสระ (2555: 174-176) ได้วิจัยอนาคตภาพของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2565) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา สงเคราะห์ในปัจจุบัน และแนวโน้มการจัดการศึกษาสงเคราะห์ในอนาคต ด้านปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี สำหรับปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง คือ ปัจจัย ด้านคุณค่าร่วมในองค์กร ส่วนปัจจัยที่เป็นจุดแข็งน้อยที่สุด คือ ด้านยุทธศาสตร์ และพบว่าแนวโน้ม การจัดการศึกษาสงเคราะห์ มี 5 ด้าน คือ 1) ด้านแนวคิดของการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ 2) ด้าน เป้าหมายของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ 3) ด้านยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการ บริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ และ 5) ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์

อภิชา ธีระพันธ์ (2555: 216) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการบริหาร ประกอบด้วย 4 หลัก คือ หลักกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักความ โปร่งใส และหลักความรับผิดชอบ 2) ปัจจัยการบริหาร จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารที่มี ประสิทธิภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ด้าน คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านลักษณะองค์กร ด้านการประกันคุณภาพภายใน และด้านเครือข่ายการมีส่วนร่วม 3) การบริหาร ตามภารกิจโรงเรียน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหาร ทั่วไป และการบริหารกิจกรรมทักษะการดำรงชีวิต 4) กระบวนการบริหาร จากข้อค้นพบของการวิจัยด้าน กระบวนการบริหารจะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารตามวงจรคุณภาพ 4 ขั้นตอน ล้วนเป็นกระบวนการ ดำเนินงานที่เหมาะสมในระดับมากที่สุด ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ และที่ส่งผลต่อการบริหารของ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ให้มีประสิทธิผล และ 5) ประสิทธิภาพการบริหาร

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาฟฟินส์ (Huffhines. 1984: 705-A) ได้วิจัยรูปแบบเทคนิคโซโนมิคซ์เพื่อการเป็นผู้บริหารที่ มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่สามารถนำสภาพแวดล้อม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและผู้บริหารควรแสดงบุคลิกภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมโดยต้องคำนึงถึงภารกิจที่ต้องปฏิบัติ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับ สังคม

บราวน์ (Brown. 1988: Abstract) ทำการวิเคราะห์การรับรู้ความมีประสิทธิภาพของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในโรงเรียนและที่มาจากชุมชน ในฐานะที่เป็นเครื่องมือหรือกลไกอย่างหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา โดยศึกษาใน 4 วิธี คือ 1) ภาวะผู้นำในโรงเรียน 2) การจัดบรรยากาศในโรงเรียน 3) ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) การสัมภาษณ์กลุ่ม และ 3) กลุ่มโรงเรียน (แบ่งตามช่วงเวลา ที่เข้าร่วมโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน) 4) จำนวนปีที่เข้าร่วมโครงการ และ 5) จำนวนปีที่ร่วมมือกับเขตพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ตัวแปรกลุ่มโรงเรียนเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับบทบาท พบว่ามีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับภาวะผู้นำของโรงเรียนบรรยากาศของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) แม้การรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ จะแตกต่างกันในบางด้าน แต่แบบแผน (Pattern) ของบทบาทและกลุ่มโรงเรียนก็สอดคล้องกัน 3) การรับรู้ความมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้เกี่ยวข้องสูงขึ้นตามจำนวนปีที่เข้าร่วมโครงการ 4) ตัวแปรอื่นๆ ที่เหลือไม่แสดงนัยสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์

เซง (Cheng. 1991: Abstract) ได้ศึกษาในเรื่องของความแตกต่างของมุมมองและกลยุทธ์สามารถนำไปสู่การพัฒนาการสร้างสรรค์กรอบแนวคิดการวิจัยในการบริหารโรงเรียน โดยมีข้อสมมติฐานว่าประสิทธิภาพของโรงเรียนมาจากประเด็นหลักที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของประสิทธิภาพของโรงเรียน ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบที่เชื่อมโยงไปสู่ความหลากหลายของประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของประสิทธิภาพผู้นำ ประสิทธิภาพครู ประสิทธิภาพนักเรียน บริบทของความเป็นผู้นำ บริบทของการจัดการเรียนการสอน บริบทของการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยในการบริหารโรงเรียนมุ่งไปสู่ 4 กลยุทธ์ด้วยกัน คือ Individual Category Strategy (กลยุทธ์ด้านปัจเจกบุคคล) Relationship Strategy (กลยุทธ์ด้านความสัมพันธ์) Interaction Strategy (กลยุทธ์ด้านปฏิสัมพันธ์) Global Strategy (กลยุทธ์ด้านการบริหารอย่างครอบคลุม) โดยมีการนำข้อมูลที่เป็นจุดเด่นของกลยุทธ์ทั้งสี่ด้านไปนำเสนอและเปรียบเทียบในทุกๆ ด้าน โดยกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมสมบูรณ์ได้มีการทำเป็นรูปแบบเป็นระดับชั้นของกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบกลยุทธ์ด้านปัจเจกบุคคลกับด้านกลยุทธ์ความสัมพันธ์ในส่วนของกลยุทธ์ด้าน ปฏิสัมพันธ์กับการบริหารอย่างครอบคลุม สามารถเป็นเครื่องมือที่สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่ากลยุทธ์สองด้านแรกนั้นจะเป็นที่นิยมในการบริหารโรงเรียนก็ตาม

สมิท (Smith. 1991: 228-A) ได้วิจัย คุณลักษณะของระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพในมลรัฐจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ การวัดผล และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การจัดบรรยากาศทางวิชาการ และการมีผู้นำที่เข้มแข็งขณะเดียวกันก็ว่า

การตั้งความหวังได้สูงๆ และความร่วมมือช่วยเหลือกันมีความสัมพันธ์ทางลบกับประสิทธิภาพของโรงเรียน

สไตรบลิง (Stribling. 1992: CDROM) ศึกษาการริเริ่มการนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ในโรงเรียน Rock Prairie ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาตั้งใหม่ในเขตพื้นที่การศึกษา College Station รัฐเท็กซัส เพื่อศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติงานของโรงเรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านผู้ปกครอง และด้านนักเรียน โดยศึกษาการปฏิบัติงานของโรงเรียนเกี่ยวกับงบประมาณ การคัดเลือกบุคลากร ขวัญและกำลังใจของครู และการบริหารจัดการ ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูและผู้ปกครองมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกันโดยเฉพาะในแง่ภารกิจของโรงเรียน 2) ระดับการมีส่วนร่วมของครูสูงขึ้น ทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจสูงขึ้น 3) การที่ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจมากขึ้น และการที่ความเชี่ยวชาญของครูถูกใช้ไปในทางบวกมากขึ้นทำให้ความเป็นวิชาชีพของครูสูงขึ้น และความต้องการของโรงเรียนได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น 4) การที่ผู้ปกครองกลายเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารโรงเรียนรูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีช่องทางในการให้ความร่วมมือมากขึ้น 5) แม้การบริหารแบบนี้จะทำให้ครูมีความเป็นนักวิชาชีพสูงขึ้น ช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่นักเรียนก็ยังคงเป็นคนกลุ่มแรกที่ได้รับประโยชน์ กล่าวคือ บรรยากาศทางบวกในโรงเรียน ความสามัคคีของครูและความรู้สึกที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองนำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิผล 6) การมีส่วนร่วมของครูในการคัดเลือกสรรบุคลากร กระบวนการงบประมาณ และกระบวนการปรับปรุงโรงเรียนทำให้โรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้มาก

ฮิบส์ (Hibbs. 1998: Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำของครูใหญ่ โดยมุ่งสนใจที่ภาวะผู้นำทางการสอนของครูใหญ่ภายในบริบทการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ผลการวิจัยพบว่า ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการบริหารการศึกษาจากการรวมอำนาจสู่การกระจายอำนาจในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ครูใหญ่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการสอนและภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากครูใหญ่ต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางการสอนที่จะต้องนิเทศและประเมินการสอนประสานงานเกี่ยวกับหลักสูตรติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน รักษาเวลาในการสอน กำกับเป้าหมายโรงเรียน ส่งเสริมการทำงานของครูและการเรียนรู้ และสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพของครู แต่พฤติกรรม การเป็นผู้นำเหล่านั้นยังไม่เพียงพอ ครูใหญ่ยังต้องใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ เพื่อที่จะกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนและสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น นอกจากนี้ Hibbs ยังเสนอว่าแท้จริงแล้วภาวะผู้นำทางการสอนกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้นมีความเหลื่อมหรือทับซ้อนกันอยู่ ซึ่งความทับซ้อนเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าระบบโรงเรียนเป็นระบบที่มีความซับซ้อน ข้อสรุปจากการวิจัยนี้คือการเปลี่ยนแปลงการศึกษา มี

เป้าหมายสุดท้ายคือการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเชิงระบบที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงบางปัญหาจำเป็นต้องใช้เวลาในการแก้ไข

โกลด์ (Gold. 2000: 2338-A) ได้วิจัยเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดลเฟีย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัวกับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้น การสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

แซมมอนส์ ฮิลแมน และมอร์ติเมอร์ (Sammonds; Hillman; & Mortimore. 2001: 8) ได้วิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนประสิทธิภาพว่า ผลการวิจัยพบว่ามี 11 ปัจจัย คือ 1) ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ประกอบด้วย 1) มีความมั่นคงและชัดเจนของวัตถุประสงค์ขององค์กร และบริหารเชิงรุก สร้างทีมงานบริหารโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารจัดการหลักสูตร การตัดสินใจและการใช้นโยบายต่างๆ 3) สร้างครูให้เป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วย การมีเอกภาพของเป้าหมายของโรงเรียน มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อความก้าวหน้าของนักเรียน มีความเคารพในสถาบัน 3) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ มีสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบระเบียบ มีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดความสนใจต่อการเรียนการสอน 4) การเรียนการสอนที่เข้มข้น ได้แก่ การใช้เวลาที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนและการบริหาร เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ 5) มีแผนการสอนที่มีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพของแผนการสอน ในการเตรียมการสอน มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนของแผนการสอน มีบทเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย 6) มีความคาดหวังต่อโรงเรียนและนักเรียนในระดับสูง ได้แก่ ครูและนักเรียนมีความคาดหวังในระดับสูงรวมทั้งถึงทั้งโรงเรียน มีการสื่อสารและเสริมแรงเพื่อให้ความคาดหวังสู่ความเป็นจริง มีการคิดการปฏิบัติที่ทำให้ไปสู่ความคาดหวัง 7) มีการเสริมแรงครู ประกอบด้วย การให้ความเป็นธรรมในการให้รางวัล และการลงโทษ ชี้แจงและให้ทราบผลการพัฒนาหรือการปรับปรุง 8) มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน ได้แก่ มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียน มีการประเมินศักยภาพของโรงเรียน 9) นักเรียนมีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย การสร้างความศรัทธาของครูให้มีแก่นักเรียน มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่นักเรียน การควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน 10) มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ได้แก่ การให้ความร่วมมือที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 11) เป็นองค์กรแห่ง

การเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การพัฒนาบุคลากรทุกฝ่าย ในโรงเรียนให้มีการเรียนรู้ และรับผิดชอบโรงเรียนได้เอง เพื่อสร้างทีมงานในการพัฒนาโรงเรียน

ฟรัมคิน (Frumkin. 2007: Abstract) วิจัยเรื่อง การสร้างโรงเรียนใหม่: การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนในกำกับของรัฐ ซึ่งการวิจัยนี้ได้นำเสนอโครงร่างแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายของการบริหารจัดการโรงเรียนในกำกับของรัฐและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนเหล่านี้ ผลการวิจัยพบว่า ภาระงานของการบริหารมี 3 ประการ คือ การให้การสนับสนุนและการสร้างความชอบธรรมในการบริหารงานภายในโรงเรียน การระดมความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การให้บริการทางการศึกษาที่ดี และการกำหนดภารกิจของโรงเรียน รายงานฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาเรื่ององค์ประกอบของยุทธศาสตร์และกระบวนการพัฒนาโรงเรียน องค์ประกอบ 3 ด้าน ของการบริหารจัดการโรงเรียนในกำกับของรัฐ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน อาจกล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐไม่สามารถบริหารงานโดยมุ่งเน้นในด้านการศึกษาเพียงด้านเดียวแต่จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการบริหารองค์กรด้วยโดยเฉพาะองค์กรที่ไม่มุ่งแสวงหาผลกำไรที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง ที่จะต้องรับผิดชอบจัดทรัพยากร และให้การสนับสนุนแก่บุคลากรในองค์กร นอกจากนี้การบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยความลำบากเพราะผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติในการเป็นครูใหญ่โรงเรียนรัฐบาล ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปกครอง และจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีความใส่ใจในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนในกำกับของรัฐนับวันจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น โรงเรียนเหล่านี้จึงมีความต้องการผู้บริหารที่มีทักษะในการบริหารที่ดีอย่างเร่งด่วน

ฟิลลิปส์ อีซัค และโวลฮูเตอร์ (Philip; Izak; & Wolhuter. 2007: Abstract) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพกับการฝึกอบรมวินัยของนักเรียนชายโรงเรียนประจำ ที่โรงเรียนในชนบทของประเทศแอฟริกาใต้ โดยวิธีการชาติพันธุ์มานุษยวิทยา (ใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์) ผลการวิจัยพบว่า ผลอย่างเป็นทางการต่อวัฒนธรรมองค์กรที่ประจักษ์ชัด ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรที่แสดงปรากฏอย่างเด่นชัด คือ ประเพณี พิธีการ สัญลักษณ์ และลักษณะภายในและภายนอกที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนประจำ และนอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ได้ปรากฏชัดเจนเป็นที่ประจักษ์ นั่นก็คือความเชื่อมั่น ความศรัทธา พันธกิจของครูและนักเรียน วิสัยทัศน์ ค่านิยม และแบบแผนการปฏิบัติของโรงเรียนประจำนั่นเอง โดยสรุปแล้วเหตุผลหรือแนวทางที่มีการถูกนำเสนอต่อความสัมพันธ์ในเชิงบวกนั้นสามารถแสดงให้เห็นระหว่างวัฒนธรรมองค์กรและระเบียบวินัยของผู้เรียนเอง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ว่า การบริหารในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาและอุปสรรคในด้านต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารขาดประสบการณ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ครูส่วนใหญ่ เป็นครูบรรจุใหม่ไม่มีทักษะด้านการดูแลเด็กด้อยโอกาส รูปแบบการบริหารใช้รูปแบบเดียวกับโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภูมิภาคอื่นๆ และโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป ครูมีภาระมากเนื่องจาก เป็นโรงเรียนประจำ ไม่มีเวลาดำเนินการอย่างชัดเจน ไม่มีการนำเอาผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง การดำเนินงาน ตลอดจนการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ดังนั้น จึงทำให้การบริหารโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีประสิทธิภาพ สมควรได้มีการศึกษาและพัฒนาการบริหาร โรงเรียน เพื่อจะได้รูปแบบที่สอดคล้องกับภารกิจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสภาพบริบทแตกต่างกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภูมิภาคอื่นๆ

สำหรับองค์ความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่าองค์ประกอบหลักของ รูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 2 ประการ ได้แก่ 1) องค์ประกอบหลักในการบริหาร และ 2) ปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบหลักของการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การนำองค์กร 2) ยุทธศาสตร์ (Strategy) 3) การจัดตั้งทีมงาน 4) การจัดการความรู้ 5) เทคโนโลยี 6) การบริหารการเปลี่ยนแปลง และ 7) การควบคุม

ปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีเครือข่ายสนับสนุน (Supporting Network) 2) สภาพแวดล้อม (Environment) 3) สมรรถนะของ บุคลากร (Personal Competency) 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership of Administrators) และ 5) ความร่วมมือของผู้ปกครอง (Guardian Cooperation)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสาระสำคัญ นำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ดังนี้

ตาราง 1 สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักของการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิด ทฤษฎีที่ศึกษา	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
ปีเตอร์ และโรเบิร์ต (Peter; & Robert. 1980; อ้างจาก อำนาค วัดจินดา. 2551)	ยุทธศาสตร์ขององค์กร โครงสร้างขององค์กร ระบบค่านิยมร่วมกัน สไตล์การทำงาน บุคลากร ทักษะ
เซ็งเก้ (Senge. 1990)	การเรียนรู้ องค์กร คน ความรู้ และเทคโนโลยี
แคปแลน และนอร์ตัน (Kaplan; & Norton. 2001)	การขับเคลื่อนและเปลี่ยนองค์กร การบริหารการเปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์ การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ และการบริหารยุทธศาสตร์
ชาวฮูรี และชูเปีย (Chowdhury. 2003: 313)	ความสามารถขององค์กร บริบท/กลยุทธ์โครงสร้าง งานภาวะผู้นำ ทีมงาน เทคโนโลยี และคน
รอปบิน และคูลเตอร์ (Robbins; & Coulter. 2003: 229)	การควบคุม การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไข
ลินเดอร์ และบรู๊ค (Linder; & Brooks. 2004)	การมุ่งเน้นที่ผู้รับบริการ การมุ่งเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553: 7-9)	การวิเคราะห์บริบทสถานศึกษา การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล การนำองค์กร และเทคโนโลยีการบริหาร การศึกษา การวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การควบคุม การวัดประเมินและการจัดการความรู้ และ การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ตาราง 2 สรุปสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงบวกต่อการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิด ทฤษฎีที่ศึกษา	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
เอ็ดมอนด์ (Edmonds. 1979: 37)	ภาวะผู้นำ สภาพแวดล้อม การประเมิน
สเทียร์ (Steers. 1977: 40)	โครงสร้างขององค์กร เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม บุคลากร และนโยบาย
สเต็ดแมน (Stedman. 1987: 215-244)	ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หลักสูตร การพัฒนาครู การดูแลนักเรียน สภาพแวดล้อม
เพียร์ซ (Pierce. 1991: 35)	วัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรบุคคล หลักสูตรที่ ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียนระหว่างครูและผู้ปกครอง
เซอร์จิโอแวนนี (Sergiovanni. 1991: 258-263)	นักเรียนเป็นศูนย์กลาง แผนงานทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ การปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การพัฒนาบุคลากร ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
กอร์ดอน และรอสส์-กอร์ดอน (Gordon; & Ross-Gordon. 2001: 49)	ภาวะผู้นำ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การจัดการกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรม เครือข่ายความร่วมมือ
ยุกส์ (Yukl. 2001: 5)	ภาวะผู้นำ
ลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (Lunenburg; & Ornstein. 2007: 348)	สภาพแวดล้อม พันธกิจของโรงเรียน การมีส่วนร่วมบุคลากร ภาวะผู้นำ บรรยากาศของความคาดหวังสูง การทุ่มเท การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้ปกครอง
ปัญชร จันทร์ดา (2550: 147-163)	การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ทรัพยากรขององค์กร เครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมขององค์กร ลักษณะขององค์กร สมรรถนะขององค์กร ภาวะผู้นำ และสมรรถนะของบุคลากร